

MEMORIALEN VAN DE RAAD VAN HOLLAND,
ZEELAND EN WEST-FRIESLAND, VAN DEN
SECRETARIS JAN ROSA.
DELEN I, II en III, 1428-1438
(ZEEUWSE ONDERWERPEN)

's-Gravenhage, mei 1989
M.C. in 't Anker

I N L E I D I N G

1. De Raad van Holland en Zeeland

De "zoen van Delft" (3-7-1428) betekende in de praktijk het einde van het Beierse gravenhuis van Holland. Jacoba van Beieren moest toestaan dat Philips van Bourgondië als haar "Ruwaard ende oir" het voor het zeggen kreeg in haar landen.

Onderdeel van het pakket afspraken was de instelling van een Raad voor Holland en Zeeland, die samengesteld zou zijn uit negen leden. De Raad kreeg tot taak de behartiging van de "affaires d'icieux pays selon le contenu des lettres de pouvoir qu'ilz auront de Nous". De nieuwe krachtsverhoudingen bleken uit de wijze van samenstellen: van de negen leden mocht Jacoba van Beieren er drie benoemen, terwijl Philips de andere zes mocht aanwijzen, waarbij hij verplicht was er drie daarvan uit Holland en/of Zeeland te kiezen. Op 13 augustus 1428 werden de negen leden van de Raad benoemd: de Raad - later het Hof - kon aan het werk.

De taak van de Raad was aanvankelijk buitengewoon breed. Op allerlei terreinen, bestuur, rechtspraak, financiën, trad de Raad op namens de landsheer. In de volgende eeuwen beperkte de taak zich tot de rechtspraak, voor zover die tot de bevoegdheid van de Graaf behoorde.

De eerste paar jaar speelden Frank, Philips en Floris van Borsselen een hoofdrol in en buiten de Raad: als Gouverneur, als Raadsleden, maar ook als financiers van de nieuwe "Ruwaard". In 1432 komt daar een einde aan. Het "geheime" huwelijk van Jacoba van Beieren met Frank van Borsselen schiet bij Philips van Bourgondië in het verkeerde keelgat. De Van Borsselen's worden iets terzijde geschoven en Hugo van Lannoy, heer van Santes, neemt de plaats als overste der Raden over.

Enkele jaren voor haar dood, op 12 april 1433, doet Jacoba afstand en wordt Philips graaf van Holland en van Zeeland.

2. De Memorialen van Jan Rosa

Met de Memorialen worden de registers bedoeld waarin aantekening werd gehouden van de werkzaamheden van de Raad. In feite betrof het een voortzetting van de Grafelijke registers die onder het Beierse huis al werden bijgehouden. De oudste registers van de Raad zijn genoemd naar de secretaris Jan Rosa, die dit ambt bekleedde van 1428 tot zijn dood in 1447. De originelen van deze Memorialen berusten op het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage. De serie bestaat uit in totaal 14 delen.

Door De Blécourt en Meijers (1929) zijn de eerste drie delen bewerkt. De delen I - III beslaan de periode 1428 - 1438. Deze uitgave is niet volledig; er is een selectie gemaakt van uitspraken die van belang zijn uit oogpunt van rechtspraak en bestuur. Over het algemeen zijn er uittreksels opgenomen, in enkele gevallen is gekozen voor weergave in extenso in plaats van in de registervorm. Uit deze selectie is nu weer een nieuwe selectie gemaakt, namelijk tot die zaken die van interesse zijn voor de historie en/of genealogie met betrekking tot Zeeland. Tot de laatste bewerking is overgegaan omdat het werk van De Blécourt en Meijers niet makkelijk te krijgen is.

In het laatste decennium is de draad weer opgepakt: het Rechtshistorisch Instituut te Leiden (R.W.G. Lombarts, Paula C.M. Schölvink, J. Th. de Smidt, H.W. van Soest) heeft de delen IV - XIII op eenzelfde wijze, maar dan volledig, gepubliceerd.*) Op korte termijn zal het laatste deel alsmede een register verschijnen, waarmee die delen goed toegankelijk zullen zijn voor alle geïnteresseerden.

3. De inhoud van deze bundel

Deze bundel bestaat voor het overgrote deel uit teksten (in fotocopie) uit "De Blécourt en Meijers", t.w.:

- de namen van de Stadhouders of Gouverneurs van Holland, Zeeland en West-Friesland (tot aan Willem I, Prins van Oranje)

- de namen van de raden uit de periode 1428 - 1438

- de teksten voor zover ze betrekking hebben op Zeeland.

De namen van de Gouverneurs en van leden van de Raad komen uit de aard der zaak veel voor in de teksten. Ook in het alfabetische register dat achter de hiervoor genoemde teksten is opgenomen komen die namen vaak voor. In het bijzonder kunnen genoemd worden:

- Frank van Borsselen, heer van Zuilen, later Graaf van Oostervant, Gouverneur van 1430 tot 1432;

- Hugo van Lannoy, heer van Santes, Gouverneur van 1432 tot 1440;

- Godschalk Oom,, Rentmeester-Generaal van 1432 tot 1439; en uiteraard Philips van Bourgondië.

De inhoud van de teksten vormt een afspiegeling van het brede werkterrein van de Raad: benoemingen, geschillen tussen heren onderling, bestuurlijke problemen, maar ook instructies in verband met (dreigende) oorlog. In die laatste categorie gaat het om de oorlog met Engeland (1435 - 1436) en met de zes zogenaamde Wendische steden, waaronder Hamburg en Lübeck (1438-1441). De oorlogshandelingen in deze streken liepen niet hoog op; het beperkte zich tot het kapen van schepen en scheepsladingen over en weer. De geschillen die dat weer opleverde kwamen soms ook weer bij de Raad ter tafel!

*) MEMORIALEN VAN HET HOF (DEN RAAD) VAN HOLLAND, ZEELAND EN WEST-FRIESLAND, van den secretaris Jan Rosa, verschillende delen, uitgegeven door R.W.G. Lombarts, e.a., Leiden, 1982, 1985 en 1988 (Rechtshistorisch Instituut Leiden).

's-Gravenhage, 09-05-1989

M.C. in 't Anker

RECHTSHISTORISCH INSTITUUT
INSTITUT HISTORIQUE DE DROIT
LEIDEN

SERIE I; /

MEMORIALEN VAN HET HOF (DEN RAAD)
VAN HOLLAND, ZEELAND EN WEST-FRIES-
LAND VAN DEN SECRETARIS JAN ROSA

DEELEN I, II EN III

UITGEGEVEN EN VAN INLEIDING VOORZIEN

DOOR

A. S. DE BLÉCOURT EN E. M. MEIJERS

HAARLEM

N/V H. D. TJEENK WILLINK & ZOON

1929

's-GRAVENHAGE

MARTINUS NIJHOFF

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
INLEIDING	I
LIJSTEN VAN DE LEDEN VAN- EN VAN DE HOOGÉ AMBTENAREN BIJ HET HOF.....	XXIII
TOELICHTING OP DIE LIJSTEN	XXV
A. SAMENSTELLING VAN DEN RAAD (HET HOF) VAN HOLLAND, ZEELAND EN WEST-FRIESLAND VAN 1428—1811.	
I. Stadhouders of Gouverneurs van Hol- land, Zeeland en West-Friesland	XXXII
II. Presidenten	XXXIV
III. Raden	XXXVI
IV. Rentmeesters-Generaal	LIV
V. Procureurs-Generaal	LV
VI. Advocaten-fiscaal.....	LVII
VII. Griffiers en Substituut-griffiers	LIX
VIII. Secretarissen	LXI
B. SAMENSTELLING VAN DE COUR IMPÉRIALE EN HET HOOG GERECHTSHOF 1811—1838.	
I. Presidenten	LXVII
II. Raden	LXVIII
III. Procureurs-Generaal	LXXI
IV. Advocaten-Generaal	LXXII
V. Griffiers en Commiezen-Griffiers	LXXIII
C. SAMENSTELLING VAN HET PROVINCIAAL Ge- RECHTSHOF VAN HOLLAND EN SINDS 1841 VAN ZUID-HOLLAND (1838—1876) EN VAN HET GE- RECHTSHOF TE 'S-GRAVENHAGE (1876/1928).	
I. Presidenten	LXXIV
II. Vice-Presidenten	LXXV
III. Raden	LXXVI
IV. Procureurs-Generaal	LXXIX
V. Advocaten-Generaal	LXXX
VI. Griffiers en Substituut-Griffiers	LXXXI

DEEL I.

Blz.

MEMORIAELBOUCK VAN DAGELIJCXE SAECKEN, GEVALLEN
VOOR DEN HOVE VAN HOLLANT, ZEELANDT ENDE VRIESLANT,
BEGINNENDE DEN XXII AUGUSTI ANNO XIIIICXXVIII
ENDE EYNDENDE DEN XXX AUGUSTI ANNO 1435, STAENDE
ACHTER AEN NOCH 5 GEEXTENDEERDE ACTEN DE ANNO 1509,
AENGAENDE DEN ZEEDIJCKEN VAN NOORTHOLLANT. 1

DEEL II.

MEMORIAEL VAN EENIGEN DAGHELIJCSCHEN SAKEN, BE-
GONNEN UPTEN IXEN DACH IN JANUARIO INT JAIR ONS
HEEREN M IIIICXXXIII, na den loep 'SHOEFFS VAN HOL-
LANT, ONDER 'T GOVERNEMENT DES HEEREN VAN SANTES
ENDE VAN BEAUMONT, OVERSTE VAN DEN RAIDE, GECOM-
MITTERT BY MYNEN GENEDIGEN HEERE, DEN HERTOGE VAN
BOURGONDIËN, GRAVE VAN HOLLANT, TER SAKEN SIJNRE
LANDE VAN HOLLANT, VAN ZEELANT ENDE VAN VRIESLANT,
ENDE TOT HIM HEEREN FLORIJS VAN DEN ABEELE, HEER
GERIJT VAN ZIJL, FLORIJS VAN BORSSEL, MEYSTER HEIN-
RIJCK UTENHOVE ENDE BOUDEWIJN VAN ZWEETEN. 159

DEEL III.

MEMORIAEL, ROERENDE VAN SAKEN, D.....
GESCHIEËN TUSSCHEN ALREHANDE PERTYEN..... EENRE
ZYDE OF VAN DER ANDERE, OMB..... GENADIGS HEEREN
WEGEN 'S HERTOGEN..... ENDE VAN LYMBORCH, GRAVE
VAN..... TERSTEN DACH VAN MERTE INT JAIR..... NA
DEN LOIP SHOIFS VAN HOLLANT.... LESTEN DACH VAN
DER.....
BEGINNENDE XIIIIEEN..... EYNDENDE III DECEM..... 298
CORRIGENDA ET ADDENDA..... 439
REGISTER 441

A. Samenstelling van den Raad (het Hof) van Holland, Zeeland en West-Friesland van 1428-1811¹⁾.

I. Stadhouders of Gouverneurs van Holland, Zeeland en West-Friesland.

ROELANT VAN UUTKERKEN, heer van Heestert en Heemsrode ²⁾	15 Febr. 1429— 1 Oct. 1430
VRANCK VAN BORSSELEN, heer van Zuilen, later graaf van Oostervant	1 Oct. 1430— 1 Nov. 1432
PHILIPS VAN BORSSELEN, heer van Cortgene ³⁾	1 Oct. 1430—†13 Juli 1431
FLORYS VAN BORSSELEN, heer van Brigdamme ³⁾	1 Oct. 1430— 1 Nov. 1432
HUGO DE LANNOY, heer van Santes	1 Mei 1433— 12 Jan. 1440
WILLEM VAN LALAING, heer van Bingincourt	18 April 1440— 26 April 1445
..... ⁴⁾
JOHAN DE LANNOY, heer van Lannoy	17 Juni 1448— 23 Nov. 1462
LODEWIJCK VAN GRUYTHUYSE, later graaf van Winchester	23 Nov. 1462— 3 Maart 1477
WOLFAERT VAN BORSSELEN, heer van „der Vere”	3 Maart 1477— 26 Mei 1480
JOOST VAN LALAING, heer van Montigny en Hantes	26 Mei 1480—† 5 Aug. 1483
JOHAN VAN EGMONDT, heer van Egmond en Baar	7 Oct. 1483— 19 Nov. 1515
HENDRICK graaf van Nassau	19 Nov. 1515— 14 Febr. 1522
ANTHONIS VAN LALAING, graaf van Hoogstraten	14 Febr. 1522—† 2 April 1540
RENÉ VAN CHALONS, prins van Oranje	12 Oct. 1540—†15 Juli 1544 ⁵⁾
LODEWIJCK VAN VLAANDEREN, heer van Praat	4 Oct. 1544— 17 Maart 1547
MAXIMILIAAN VAN BOURGONDIE, heer van Beveren, later markgraaf van Vere	18 Maart 1547— 4 Juni 1558
WILLEM I, prins van Oranje	28 Aug. 1559— 11 April 1567 ⁶⁾

¹⁾ Voor het samenstellen van deze lijsten zijn de volgende bronnen gebruikt: Rekeningen van den Rentmeester-Generaal van 1428—'69 en 1480—1500; Rekeningen van den Rentmeester van Noord-Holland van 1469—1479 en van 1501—1571; Ingekomen en Uitgaande Missiven van het Hof van Holland, 1573—'77; Rekeningen van den Rentmeester van Voorne van 1547—1724; Rekeningen van den Ontvanger-Generaal van Zuid-Holland van 1728 en na een lacune verder van 1779—'80 af, in welke laatste rekening de betalingen over 1780; lijsten, voorkomende in verschillende deelen der Sententien van het Hof; Register van de eedsafleggingen van het geheele personeel van het Hof (opgemaakt in 1652 en voortgezet tot 1811, echter in de periode vóór 1652 niet altijd betrouwbaar); tenslotte de Lijst van Stadhouders, Presidenten, Raden etc. van het Hof van Holland, berustende op het Algemeen Rijks-archief en samengesteld door Mr. Raymond Slicher, secretaris en substituut-griffier van het Hof van Holland in het eind der 18de en het begin der 19de eeuw; hieruit zijn vooral de namen van die Raden geput, die geen wedde genoten hebben, en deze zijn dus uit den aard der zaak minder volledig en ook minder betrouwbaar dan die der bezoldigde raden, omdat Slicher zijn bronnen niet altijd opgeeft.

²⁾ Zie voor hem en alle volgende stadhouders de lijst van de Raden en tot 1510 ook die van de Presidenten; in de laatste zijn echter Philips en Florys van Borssele niet vermeld.

³⁾ Deze beiden worden, evenals Vranck van Borssele, gouverneur genoemd; echter neemt Vranck steeds de eerste plaats in en krijgt hij ook de hoogste wedde; men zal hem als den voornaamsten mogen beschouwen, reden waarom hij wel, Philips en Florys niet onder de Presidenten zijn opgenomen. Tot op H. de Lannoy is het presidium een enigszins vaag begrip.

⁴⁾ Zie voor Mr. Goeswijn die Wilde onder Presidenten.

⁵⁾ Deze datum wordt in de Rentmeestersrekening van 1544 opgegeven, daarentegen vindt men gewoonlijk, b.v. bij A. A. Vorsterman van Oyen, *Het Vorsienhuis Oranje-Nassau*, blz. 97, als sterfdatum 18 Juli opgegeven; de opgave van de Rekening verdient echter m. i. de voorkeur.

⁶⁾ Den 11den April verlaat de Prins Antwerpen, om zich buitenslands te begeven, na zijn ambt neergelegd te hebben.

III. Raden.

(In de 3de kolom zijn die raden vermeld, die in de 2de helft der 15de en in de 16de eeuw gewoonlijk extra-ordinarisraden worden genoemd; de kruisjes geven aan, dat deze personen in de periode 1433—'40 voor korter of langer tijd toch nog een kleine wedde hebben genoten „staende ten wedersegge mijns genadichs heeren van Bourgondiën”).

RADEN	Bezoldigd.	Zonder wedde aangetroffen in
ROELANT VAN UTKERKEN, heer van Heestert en Heemsrode ¹⁾	13 Aug. 1428 — 1 Oct. 1430	*1433—'36 en '39
JACOB VAN ABCOUDE, heer van Gaasbeek	13 Aug. 1428 — 24 Juni 1430 7 Jan. 1453 ²⁾ — 4 Febr. 1456	*1433—'38
HEINRIC VAN BORSSELEN, heer van „der Veer”	13 Aug. 1428 — 15 Febr. 1429	*1429, '31 en '33—'42
JAN VAN MONTFORDE, burggraaf van Montfoort	13 Aug. 1428 — 1 Dec. 1430	*1433—'42
WILLEM VAN EGMONDT, heer van IJselstein	13 Aug. 1428 — 24 Juni 1430 1 Juni 1431 — 1 Nov. 1432 2 Dec. 1445 — 24 Dec. 1451	*1433—'40 en '45
JAN VAN VYANEN, heer van Noordeloos	13 Aug. 1428 — 24 Juni 1430	*1431, '33 en '34
GERT VAN DER ZIJL	13 Aug. 1428 — 24 Juni 1430 1 Nov. 1432 — 1 Febr. 1453	1432
COLAERT VAN COMENE	13 Aug. 1428 — 15 Febr. 1429	
BOUDEVIN (of BOUDYN) VAN ZWIETEN of VAN ZWEETEN ³⁾	13 Aug. 1428 — 12 Jan. 1447	
Mr. JOOST VAN STEELANT		1428—'32 ⁴⁾ en '35—'37
JACOB DIE LANGE		1428
Mr. DIRCK DIE CONINCK ⁵⁾		1428
FLORYS VAN KIJFHOECK	24 Dec. 1428 — 24 Juni 1430	*1432—'45
JAN VAN DEN BOECHORST	24 Dec. 1428 — 24 Juni 1430	* 1431 en '33—'42
MEYNART CLAISZOEN VAN HAARLEM	24 Dec. 1428 — 24 Juni 1433	*1433—'37
FLORYS PAEDZEN VAN LEIDEN	24 Dec. 1428 — 24 Juni 1433	*1433—'41
AERNT VAN GHENT	24 Dec. 1428 — 24 Juni 1430	1431 en '33—'42
	17 April 1445 — 18 Jan. 1453	

¹⁾ Zie ook Stadhouders en Presidenten.

²⁾ Hij krijgt in 1453 deze wedde wegens de afwezigheid van Willem van Egmond, heer van Egmond en IJselstein, die voor het laatst 27 Jan. 1456 aanwezig is; uit de rekening van 1457/'58 en 1458/'59 blijkt, dat ook Gaasbeek wegens afwezigheid geen salaris genoten heeft tot zijn dood in 1458.

³⁾ Hij is sedert 1424 tresorier en blijft dat tot 1 Nov. 1432.

⁴⁾ Hij komt uit Vlaanderen en krijgt tot 24 Dec. 1430 een salaris uitgekeerd, berekend naar het aantal dagen, dat hij in Holland werkzaam geweest is.

⁵⁾ Waarschijnlijk een raad, tijdelijk uit Vlaanderen overgekomen.

RADEN.	Bezoldigd.	Zonder wedde aangetroffen in
GILLIS VAN CRALINGEN	24 Dec. 1428 — 24 Juni 1430	*1431 en '33—'39
FLORENIS VAN HAEMSTEDEN ..	24 Dec. 1428 — 24 Juni 1430	*1433—'36 en '42
JAN VAN WASSENAIR, heer van Voorburg	24 Dec. 1428 — 24 Juni 1430 1 Sept. 1431 — 1 Nov. 1432	1433—'42
LODEWIJK VAN MONTFORDE, heer van Hazerswoude	24 Jan. 1429 — 1 Dec. 1430 2 Dec. 1445 — †24 Mei 1451	*1433—'38 en '40—'43
LYON VAN BORNEVIJCK		1429
JAN VAN UTKERKEN		1429 en '34
LAURENS VAN CATS		1429 en '34—'40
HUGO DE LANNOY, heer van Santes ¹⁾	1 Mei 1433 — 12 Jan. 1440	1429
PHILIPS VAN BORSSELEN, heer van Cortgene	1 Oct. 1430 — †13 Juli 1431 ²⁾	1429
FLORYS VAN BORSSELEN, heer van Brigdamme ³⁾	1 Oct. 1430 — †3 April 1447	1429
VRANCK VAN BORSSELEN, heer van Zuilen, later graaf van Oostervant ⁴⁾	1 Oct. 1430 — 1 Nov. 1432	*1433—'34 en '36—'42
JAN VAN EGMONDT, heer van Egmond		1431
JAN DE BASTAERD VAN BLOYS, heer van Treslong		1431 en '37
Broeder JAN VAN NECK, alias de groote prior ⁵⁾		1431 en '34—'43
HELMICH VAN DAIRNICK		1431
FLORIS VAN DEN ABBEELE	1 Mei 1431 — †17 Dec. 1440	
DIRCK VAN DER MEERWEYDE ..		*1431—'44
HEINRIC VAN WASSENAIR, burg- graaf van Leiden		*1431—'42
WILLEM VAN BREDERODE		1431
WOLFERT VAN DER MAELSTEDE.		1431, '39, '40 en '42

¹⁾ Zie ook Stadhouders en Presidenten.
²⁾ Hij heeft eigenlijk geen bezoldiging gehad, want de Van Borsselezen zouden eerst het bewind voeren zonder salaris te ontvangen en zonder verantwoording te doen van hun geldelijk beheer. Een jaar na den dood van Philips van Borsselezen komt hierin verandering; de beide anderen ontvangen salaris over de geheele periode van hun bestuur, maar moeten dan ook rekening en verantwoording doen. Philips is hier onder de bezoldigden opgenomen, omdat hij in die periode toch ook genoten heeft van de baten van het gouvernement. Zie voor hem ook Stadhouders.
³⁾ Zie ook Stadhouders.
⁴⁾ Zie ook Stadhouders en Presidenten.
⁵⁾ In de grafelijke rekening van 1428/'30 komt o.a. een post voor, waarbij aan Jan van Neck, die tevens klerk van de registers was, een extra-bezoldiging wordt toegekend over het tijdvak van 24 Dec. 1428—24 Dec. '29 en aan de beide secretarissen Heinric van der Ooes en Jannes van Ooch tot 24 Juni '30. Volgens Jhr. Mr. Th. van Riemsdijk, in *De Tresorie en Kanselarij van Holland en Zeeland* etc., biz. 356, noot 4, zouden zij deze wellicht gekregen hebben voor werkzaamheden, die zij voor Jacoba afzonderlijk verricht hadden.

RADEN.	Bezoldigd.	Zonder wedde aangetroffen in
ECTOR VAN VOIRHOUT	1431
WILLEM VAN DER COULSTER ¹⁾	1431
- GERYT VAN POELGEEST DIRCS- ZOEN	1432—'44 en '49
Mr. WILLEM ZADELAIR ²⁾	1432
Mr. FRANCHOIS VAN GENDT ³⁾	1432 en '39
Mr. HEINRIC UUTENHOVE	1 Nov. 1432 —† 1 Sept. 1455	
GODSCHALC OEM VAN WIJN- GAERDEN ⁴⁾	19 Nov. 1432 — 19 Juni 1439	*1439—'62
POPPE HAYMANSZOEN	*1433—'42
GHIJSBRECHT HEERMAN	*1433—'34 en '38
- WILLEM VAN NAILDWIJCK, heer van Naaldwijk ⁵⁾	19 Juni 1439 — 31 Dec. 1441	*1433—'39, '41—'43
- AILBRECHT VAN NAILDWIJCK	*1433—'44
JAN DIE WITTE	*1433—'42
FLORIS VAN DER DUSSEN AERNTSOEN	1433, '42, '43 en '46
OTTO VAN EGMONDT VAN MEE- RESTEYN	1433, '34, '39—'43
JAN VAN MINNEN	1433 en '34
Mr. BARTELMEUS à LA TRUYE of VAN DER ZEUGE ⁶⁾	1433—'44
Mr. PIETER VAN BEOOSTEN- ZWEENE, heer van Renesse	1433—'43
GHIJSBRECHT VAN VYANEN, heer van Noordeloos	*1434—'43
JAN VAN DER MYE	1434—'44
JAN RIJM	1434—'36
JAN HENRICSOEN VAN SCHEL- LACH	1434, '35 en '43
WOUTER VAN MULLEM	1434
SYMON VAN DER DOES	1434
CLAIS VAN DIEPENBORCH of DIE- PENBROECK	1434—'40
Mr. BARTHOUT VAN ASSENDELFF DIRCSZOEN	1434—'39

¹⁾ Achter hem wordt in het handschrift van Mr. Raymond Slicher genoemd Mr. François van der Goude, zonder jaartal; in de grafelijke rekeningen komt hij niet voor.

²⁾ Deze komt tijdelijk uit Vlaanderen.

³⁾ Idem.

⁴⁾ Zie ook Rentmeesters-generaal.

⁵⁾ Zie ook Rentmeesters-generaal.

⁶⁾ Deze komt elk jaar tijdelijk uit Brussel voornamelijk voor het afhooren van de rekeningen

RADEN.	Bezoldigd.	Zonder wedde aangetroffen in
FLORYS VAN DEN BOECHORST	1435—'42
PHILIPS (?) VAN TERNAUT	1435
Mr. OTTO VAN DOORNICK VAN COELRE	1435
PIETER SCHATTER, deken van Zierikzee	1435 en '38
NOEYTHEN DE PORTIER	1435
DOENE VAN RIEDWIJCK	1436
WILLEM DE BASTAERD VAN HOLLAND, heer van Schagen	1436—'46
JAN VAN HUERNE	1436
PIETER VAN DEN DAMME, abt van Middelburg	1437, '38, '40 en '41
JAN VAN CULEMBURGH	1436
EVERT DE BASTAERD VAN HOL- LAND	1436
ADRIAEN VAN REYMERSWALE	1436—'42
Mr. FORTEGIER VAN PLACENSE	1436
WILLEM VAN LALAING, heer van Bingincourt ¹⁾	18 April 1440 — 26 April 1445	1437
JAN DE VISAN	1437
AERNT VAN ROLLAND ²⁾	1437
JAN VAN HEEMSKERK VAN BE- KESTEYN	1437—'42
HEINRICK NABEL die Jonge ³⁾ GHIJSBRECHT, broeder tot Bre- derode, proost van Oud- munster, later domproost te Utrecht ⁴⁾	4 Sept. 1451 — 1 Mrt. 1460	1438 en '40—'41
-JAN RUYCHROK ⁵⁾	26 Juli 1453 — 30 Juni 1463	1438 en '40—'42
JAN VOS HOECHSTRATENSZ	1438
JAN VAN CATS	1438 en '40
GHIJSBRECHT VAN RIETVELT, proost van West-Friesland	1438, '40, '42 en '44
LODEWIJCK VAN MOERKERKE	1438
AELBRECHT VAN EGMONDT VAN MERESTEYN	1438—'41
GERYT POTTER VAN DER LOO ..	24 April 1445 — 10 Nov. 1454	1438—'43

¹⁾ Zie ook Stadhouders en Presidenten.

²⁾ Op hem volgt in het handschrift van Mr. Raymond Slicher de abt van St. Paul, zonder jaartal; hij wordt niet in de grafelijke rekeningen vermeld.

³⁾ Misschien dezelfde als de hieronder volgende Heinrich Crabel die Jonge.

⁴⁾ Hij is echter sinds Sept. '54 zeer vaak afwezig en wordt in de rekening van '60/'61 voor het laatst, als absent zijnde, vermeld.

⁵⁾ Zie ook Secretarissen en Procureurs-generaal.

DEEL I.

MEMORIAELBOUCK VAN DAGELIJCXE SAECKEN, GEVALLEN
VOOR DEN HOVE VAN HOLLANT, ZEELANDT ENDE VRIESLANT,
BEGINNENDE DEN XXII AUGUSTI ANNO XIIIICXXVIII
ENDE EYNDENDE DEN XXX AUGUSTI ANNO 1435, STAENDE
ACHTER AEN NOCH 5 GEEXTENDEERDE ACTEN DE ANNO 1509,
AENGAENDE DEN ZEEDIJCKEN VAN NOORTHOLLANT.

18. 1428, November 3. Een ambachtsportie in de ambachtsheerlijkheid Ierseke was vervallen aan den Graaf na doode van Willem Olontsz. van Zwanenburgh. Vranck van Domburch had het daarna gehocht van wijlen Johan van Beieren. De kinderen van Willem Olontsz. betwistten Vranck zijn recht. De Raad brengt een schikking tusschen partijen tot stand: $\frac{2}{3}$ van die portie zal Vranck, $\frac{1}{3}$ zal Olont van Zwanenburgh houden.

fo. 17. Roerende Vranck van Domburch ende Olont van Zwanenburgh.

Philips etcetera doen cond allen luden, want een wyl tijts een gescheel geweest is tusschen Vrancken van Domburch, an deen syde, ende Olont van Zwanenburgh, an dander zyde, om een deel ambochts, dat Willem Olontszoons kinderen toe te behoeren plach, ende Vranck voirscreven, so dat an der graefscip vervallen was, tegens onsen lieven oem hertoge Johan van Beyeren seliger gedachtenis gecofft heeft. So hebben onse getrouwe Rade, geordineert van onser wegen ten saken van Hollant, ende van Zeelant ende Vrieslant, een scheydinge tusschen hemluden van den voirsz. geschille — up dat vorder geenrehande ongunste onder hemluden en gevele, — dair aff gedaen, inder manieren als hier na gescreven staet:

Dats te weten dat Vranck voirnoemt houden ende hebben sal die twee deel van alsulken ambochten ende ambochtsgevolch als Willem Olontszoons kinderen in der prochie van Yerseke te hebben plach, ende dat rustelic ende vredelic gebruiken na inhout sijre brieve, die hy dair aff heeft Ende dat derde derden-deel sal Olont behouden. Ende dair aff sullen Vranck ende Olont beyde voirnoemt deen den anderen doen van beden ende van schoten gelykerwijs ende in alre manieren als die gemene ridder-scip van Zeelant in gelyken saken malcanderen dair aff doen. Ende hier mede sullen sy vrientlic ende gunstlic onderlinge gescheyden blyven, ende enen ygeliken mitten synen laten bewerden in manieren als voirsz. is ende dair toe behoirt, sonder enich wederseggen. Ende, wairt dat hier en boven yement den anderen in synen deel van den ambochte voirsz. enich crot off hinder dede ende dese scheydinge volcomelic niet en hilden als voirsz. is, dat wouden Wy aen dien overhorigen verhalen ende corrigeren als an dengenen, die de zoenen gebroken hadden ende die niet houden en wouden. In oirconde, datum 3a die Novembris anno XXVIII.

49. (R.) fo. 39 vso. 1429, Augustus-25. Philips van Bourgondië brengt in herinnering dat hij op 17 Augustus 1428 een samenkomst te Cats in Zeeland heeft gehad met Jacoba van Beieren, en dat toen aldaar in hun beider bijzijn krachtens vonnis is uitgeschreven een bedde van 7 kromstaarten per gemet voor den tijd van 10 jaar, „dair die ambochtsheren hoir vry off behielden“, in te gaan met „St. Jan uitgaende oegst“ (29 Augustus) e.k. Bevolen wordt aan de „mannen ende goeden luden ende enen elken onser scepenen overall Beoesterscelt“, dat op Zondag na dezen St. Jan gebod en Dinsdag er op ban gedaan moet worden betreffende deze heffing van 7 kromstaarten, en dat de schouten binnen 14 dagen na Oogstmaand moeten komen in Zierikzee voor den rentmeester, om levering te doen met edelen of poorters volgens costume van Zeeland. Van wien te laat is zal geen levering meer worden ontvangen. Den rentmeesters wordt gelast de ongehoozamen gevangen te nemen en gevangen te houden totdat ze betaald zullen hebben.

54. 1429, November 11. *Aan de stad Goes verlof verleend om geld tegen lijfrente, mits op niet meer dan één lijf, op te nemen.*

fo. 48 vso. Oirlof der stede van der Goes, dat sy lijfrenten vercopen mogen.

Philips, etcetera doen cond allen luden:

Want onsen getruwen Raide te kennen gegeven hebben die stede van der Goes, dat sy overmids vele reysen ende costen, die sy gedaen hebben binnen den oirloege, dat een deel jaren gestaen heeft in den landen van Hollant ende van Zeelant, gecomen sijn in sulken schulden, dat sy dair uut niet wail gecomen en connen, zy een sullen moeten vercopen jairlix seker renten te live, geliken onse getruwe Raide voirsz. dair aff mit goeden redenen onderwijst sijn van der stede van Goes voirsz.,

Soe is 't, dat Wy, horen last ende schulden dair of aenziende, der selver stede gheoirloeft ende gheconsenteert hebben, oirloven ende consenteeren mit desen brieve, dat sy, sonder tegens Ons te misdoen, vercopen zullen mogen bi den gerechte ende vroetscip aldair ten meesten oirbaire van die stede die somme van twee ende dertich Enghelsche nobelen tsjairs of dair beneden up een of up meer personen, hoe hem dat genuegen ende te punte comen sall, te weeten up enen live ende niet vorder om him zelve dairmede te behulpen uutten lasten ende schulden voirsz. te brengen. Ende wes die stede van der Goes voirsz. hier in ende in der maten voirsz. doen sal, dit houden Wy him volcomelic gewairt. In oirconden desen brieve bezegelt, mit onsen zeghele, hier an gehangen. Gegeven upten XIsten dach in Novembry in 't jair ons Heren MCCCC negen ende twintich.

58. 1430. Augustus 31. Op klachte van Zierikzee betreffende schade, den poorters dezer stad aangedaan door de Oostersche steden van de Duitsche Hanze, wordt dien poorters verlot verleend om de personen, schepen en goederen van inwoners dier steden aan te houden en op te brengen, mits daarvan terstond kennis gevende aan den tresorier van Holland of den rentmeester van Beooster- of van Bewesterscheld in Zeeland. De Landsheer trekt dan $\frac{1}{5}$ en de schipper en zijn medegezellen ontvangen $\frac{4}{5}$ van de opbrengst van verkoop.

fo. 56. Roerende der stede van Zericxee van schaden, die horen poirteren geschiet is van den Oesterschen steden.

Phillips etcetera doen cond allen luden, want onse getruwe stede van Zericxee onzen getruwen Rade clagentlic te kennen gegeven hebben den groten verderflicken schade, die hoiren medepoirteren van sommigen van den Oesterschen steden van der Duytsche Hanze, also by namen Lubeke, Wissemair, Hamborch, Rostok, Stetijn ende Stralessunde, ende van horen hulperen in der zee geschiet ende gedaen is.

So ist, dat Wy, die altois genegen sijn onsen getruwen ondersaten behulplich ende vorderlic te wezen ende overmits medelydens wille, dat Wy mit onser getruwen stede van Zericxee hebben om des schaden ende achterwesens, die hoiren medepoirteren voirsz. gevallen is, derselver onser getruwer stede ende horen medepoirteren gegonnet, geoirloift ende geconsenteert hebben, gonnen, oirloven ende consenteren mit desen brieve, dat sy alle der borgeren lyve, scepe ende goede van den Oesterschen steden voirgenoeemt arresteren, becommenen, vangen ende aenvairden zullen, so wair sy die bevinden of becraftigen mogen, sonder tegens Ons ende onser heerlicheit yet dair an te verbueren of te misdoen in eniger wijs. Behoudelic tot wat tyde, dat onse getruwe stede van Zericxee of enich van horen medepoirteren yemande van den Oesterschen steden voirn. of van horen hulperen mit scepe, lyve ende goede vercregen ende becrafticht zullen hebben, dat zullen sy dan ter stont Ons of onsen getruwen Gouverneur ende Tresorier van Hollant of onsen rentmeesteren Bewesterschelt of Beoesterschelt laten weten. Dats te verstaen, wairt dat die ghene, die aldus yemanden van den Oesterschen steden voirn. mit scepe, lyve ende goede becrafticht hadden, als voirsz. is, ende sy dair mede landen of anquamen in enigen onser havenen van Hollant, dat zullen sy dan laten weten onsen getruwen Gouverneur of Tresorier voirsz., ende wairt dat sy oic landen of anquamen in enigen onser havenen van Zeelant, dat zullen sy dan laten weten onsen rentmeester Bewesterschelt of Beoesterschelt aldair, onder wies bedrive die havene gelegen wair, eer sy dat goet verminderen of antasten zullen, updat Wy of onse getruwe Gouverneur, tresorier of rentmeesteren voirsz., also dat gebueren sall, enen clerc dair by schicken mogen, om dat scip ende goet mit malcanderen te vercoepen ende te penningen ten meesten ende ten besten oirber. Ende so wes dan dair of comen sal, dair sal die clerc tot onsen behoef of bueren ende ontfangen den vijftsten penninc, dair men Ons goede rekeninge ende bewysinge of doen sal, als dat behoirt. Ende so wes dair dan blijft, dat sal hebben ende an him houden die scipper, die dit voirsz. scip ende goet becrafticht ende aengebrought hadde, mit sinen medegezellen. Dit sal gedueren also lange ende totter tijt toe, dat onse getruwe stede van Zericxee of hoir medepoirteren van horen achterwezen ende verliezen voirsz. voldaan ende vernoecht zullen wezen of daren binnen een maent na onsen wederseggen.

In oirconde etcetera, datum ultima die Augusti anno MCCCCXXX.

60. (R.) fo. 58. 1430, September 14. Philips van Bourgondië deelt aan den proost en aartsdiaken van Utrecht mede, dat, aangezien is overleden Matheus Aggerman, één der pastoors van de parochie Elwoudsdijck, die pleegt te staan onder twee pastoors en aangezien het collatierecht voor deze opengevallen plaats hem rechtens toekomt, hij de institutie verzoekt van Jacobus, zoon van Lambertus, priester van het bisdom Utrecht.

61. (R.) fo. 58. Ongedateerd. Philips van Bourgondië geeft aan Pieter Badt het steenwaarderschap van Zierikzee met alle rechten, die Steven Janszoon en vorige steenwaarders bezeten hebben. Hij beveelt zijn rentmeesters Beoosterscheld en den baljuw van Zierikzee, genoemden Pieter Badt te ontvangen en hem zijn rechten te laten uitoefenen, zoolang zij geen bevel tot het tegendeel hebben gekregen.

83. (R.) fo. 75. Ongedateerde mededeeling dat op 22 Januari 1431 Pieter Woutersz. en Jacob Lambertsz. van Brouwershaven in handen van den gouverneur Florens van Borssel den eed aflegden, dat zij met goede getuigen zouden bewijzen, dat de inwoners van Brouwershaven geen schuld hebben aan den doodslag van Pieter Ockers, dienaar van den koning van Denemarken, voogd van Elsingoirt. Mocht echter hun schuld bewezen worden, dan zullen zij tegenover Philips van Bourgondië of zijn Gouverneurs 1000 Engelsche nobelen verbeurd hebben.

84. (R.) fo. 72 vso. Ongedateerd. Dit zijn degenen, die volgens de inwoners van Brouwershaven den bedoelden doodslag gepleegd hebben: Eerst Kabbe, Dirck Gillisz., Wissert Jongensz. en schipper Clais van Westerschouwen, etcetera.

85. (R.) fo. 75 vso. 1431, Februari 6. De Hertog van Bourgondië deelt aan de Regeering van Denemarken mede: ik verneem, dat gij eenige inwoners van Brouwershaven beschuldigt hebt van den doodslag van een uwer dienaren en hen daarom belet, binnen uw gebied te komen en handel te drijven. Wij hebben echter geen reden kunnen vinden, om hun schuld aan te nemen en bovendien hebben twee inwoners van Brouwershaven gezworen, dat zij en hun stadgenooten daaraan geen schuld hebben; op straffe van 1000 Engelsche nobelen te verbeuren, zoo hun eed onwaar blijkt. Dus verzoeken wij U de inwoners van Brouwershaven weer vrijelijk in uw gebied toe te laten en handel te laten drijven, zooals Gij zoudt willen, dat Wij onderdanen van den Koning van Denemarken zouden behandelen. Mocht Gij goede getuigen kunnen bijbrengen, dat de inwoners van Brouwershaven wel schuld treft, dan zal dit door Ons nauwgezet onderzocht worden.

91. (R.) fo. 81. 1430, Januari 31. Philips van Bourgondië beveelt den dijkgraaf beoosten Ierseke, heer Floris van Haemstede, een sluis en watergang te laten maken in Voirnouts Ee, welke plaats na onderzoek is gebleken het meest geschikt te zijn voor de afwatering van Zuidbeveland, en gelast den „gezworenen“, onder strafbedreiging, hem daarmede te helpen.

92. (R.) fo. 81 vso. 1430, Februari 8. Philips van Bourgondië verleent aan Floris van Borsselen en aan al degenen, die zullen wonen op een in te dijken „outgoirs” Sommelsdijk, tolvrijheid door heel Holland, Zeeland en Friesland voor den tijd van acht jaar. De tolbriefen, die hun deze vrijheid waarborgen, zullen eens in het jaar vernieuwd moeten worden.

97. (R.) fo. 85. vso. 1431, Mei 5. De gezamenlijke ambachtsheeren en de inwoners („gemeenten”) van Capelle in Zuid-beveland hadden een overeenkomst gesloten, bevestigd door de rechtsvoorgangers van hertog Philips van Bourgondië, als graaf van Holland en Zeeland (n. l. door Aelbrecht en Willem van Beieren). Ook Philips van Bourgondië confirmeert deze overeenkomst en geeft bovendien den schepenen aldaar het recht de accijnzen te verhoogen of te verlagen, mits de opbrengst niet den ambachtsheeren, maar het ambacht ten goede komen.

98. (R.) fo. 86. 1431, Mei 5. Philips van Bourgondië geeft opdracht aan Wolfairt van der Maelstede en Ector van Voirhoute tot het doen uitdiepen en verbeteren van de haven van Bieze-linge, op Zuid-Beveland, wat tot nu toe niet was geschied ten gevolge van oneenigheid der ambachtsheeren van eenige dorpen. 't Werk zal uitgevoerd worden op kosten van alle belanghebbende parochiën; de ingezetenen zijn verplicht, bij te dragen naar gelang van hun grondbezit, en kunnen door de uitvoerders van het werk daartoe worden gedwongen. Onwillige ambachtsheeren moeten voor den Vorst of diens Gouverneurs worden gebracht ter vermaning.

100. (R.) fo. 87 vso. 1431, Mei 11. Philips van Bourgondië verleent aan de stad Goes verlof om gedurende 4 jaar den accijns op bier en wijn te verhoogen, om daaruit de middelen te vinden tot het noodzakelijke herstel der kerk.

115. (R.) fo. 103. 1431, December 11. Philips van Bourgondië stelt Pieter Oeter aan als bewaarder van 's Graven steen en gevangenis te Middelburg, met het genot van alle inkomsten, daaraan verbonden, voor zijn leven lang.

116. (R.) fo. 103 vso. 1431, December 11. Philips van Bourgondië vergeeft een kanunniksprebende te Tholen aan Jacob Potter, en verzoekt deken en kanunniken van het kapittel aldaar om Jacob in het kapittel op te nemen als gelijkge-rechtigde.

129. (R.) fo. 113 vso. 1432, Maart 12. Philips van Bourgondië stelt meester Henrick Witte Ellensz. aan als zijn chirurgijn in Zeeland ten dienste van zijn onderzaten aldaar; nadat hij als zoodanig beëdigd zal zijn door den Gouverneur van Holland.

130. (R.) fo. 114. 1432, Maart 12. Philips van Bourgon-
dië scheldt Claes Jansz. van Wolfairtsdijck, die uit de stad
Zierikzee gebannen was wegens schade, door hem uit weerwraak
toegebracht aan Engelsche kooplieden, zijn schuld kwijt, in
aanmerking nemende het nadeel, dat hij vroeger van de Engel-
schen had geleden, en vergunt hem, zich weer te Zierikzee op
te houden.

138. 1432, Augustus 20. *Twee poorters te Middelburg hebben
op hun eerewoord beloofd aan Jan Ruichroc, dat zij op aanmaning
van de Gouverneurs in den Haag zullen komen, om 60 schilden te
brengen voor een schip patijnhout, dat in Geervliet aangehouden was
en dat hun vervolgens gelast was te laten gaan.*

fo. 119 vso. Cornelis Willemszoon ende Heinric Willems-
zoon, poirteren tot Middelburch.

Item upten zelven dach hebben Cornelis Willemszoon ende
Heinric Willemszoon voirsz. geloift ende gesekert bi hoirren
trouwen ende eeren an handen Jans Ruychrocs, dat sy tot
vermanen der Gouvernueren in den Hage comen sullen, in
sulken schine ende also beswaert als sy tiegenwoirdich waren,
te weten LX schilde te brengen voir een scip patijnhouts, dat
voir Geervliet becommert was, ende hier up him luden bevolen
te laten varen etcetera.

140. 1432, Augustus 27. *Jonkvrouw Alyse, bastaarddochter
van Claes van Borssel en weduwe van Heinric Jan Maertinssoon,
onderwerpt zich aan de uitspraak, die de Proost van Oudmunster
zal geven betreffende de douairie, haar toekomende van wijlen
haar eersten man, Pieter Michielszoon van Zoetelande. Ook belooft
zij den Graaf te betalen hetgeen dezen toekomt ter zake van den
dood van haar tweeden man, naardien deze een bastaard was.*

fo. 120. Roerende Joncfrouw Alyse, Jan Maertinssoons
weduwe, heren Clais dochter van Borssel bastaerde.

Joncfrou Alyse, Heinric Jan Maertinssoons weduwe, mit Gillis
van Steene als hoiren gecoren voocht heeft gewillekort ende-
geconsentiert voir mijns genadichs heren Raide, so wes dat die
Proost van Oudemonster, hoir oom, van rechts wege of van
genouchs wege scheiden ende seggen sal van sulke gescille ende
twydracht als sy uutstaende heeft of hebben mach mit Jacops
kinderen van Borsselen, roerende van hoirer duwarye ende
lijftochte, die hoir aencommen sijn van Pieter Michielssoons
van Zoetelande, hoir eerste man, dat sy dat alynge ende al by
denselven Proost utgaen sal. Ende oic mede heeft die voirz.
joncfrou Alyse geloift mit hoiren voocht voirscreven, so wes
dat minen genadigen heere aencomt. by dode Heinric hoirs
mans voirsz., also hi een bastaert was, dat hy dat minen
genadigen heere utreyken ende betalen sal, te weten van also
vele als minen genadigen heere voornoemt van rechts wege
dair of van hoir toehoirt. Ende dit heeft die joncfrou voirz.
geloift te volcomen ende te volbringen van des hoir dair off
angaet, sonder enich gebreck, up die pene van dusent nobelen,

die een helft minen genadigen heere ende die ander helft den Proost voirscreven, die 't seggen uitspreken sal, te betalen, waert dat sy dair in gebreckelic vielen, sooder argelist. Datum XXVII die Augusti anno XXXII. Dese vorsz. pene dient ende behoirt alleene toten seggenscip des Proostes vorscreven tusschen die weduwe ende Jacops kinderen van Borsselen vornoemt, sonder in den anderen punten van dier selver pene begrepen te wesen.

155. (R.) fo. 132. 1433, Juli 31. Philips van Bourgondië, gehoord „sinen gemenen Raden“, geeft aan de stad Middelburg, die door brand en „kwade nering“ veel schade geleden heeft en verarmd is, het voorrecht, dat al de schepen van vreemdelingen, die de Wielingen of het Veergat inkomen, en „hoiren last breken sullen“, te Middelburg en nergens anders opslag zullen moeten doen en stapel „houden“, nl. voorzoover betreft personen, die geen onderdanen van Philips zijn. Wie zijn goederen terstond verder wil voeren, zal den twintigsten penning van de waarde dier goederen betalen. De Hertog zal iemand aanstellen, om alle schepen en lasten, die Wielingen of Veergat inkomen, te controleeren, en hij, die tegen dit privilege wil handelen, zal al zijn goederen verbeuren.

162. (R.) fo. 135. 1433, October 12. Daar verscheiden geladen schepen de Honte (Westerschelde) waren opgevaren naar Brabant en langs denzelfden weg teruggekeerd, meenende aldus den tol van Iersekenoord aan de Oosterschelde te ontgaan, beveelt Philips van Bourgondië al zijn baljuwen en verdere ambtenaren er voor te helpen zorgen, dat ook de schepen, die de Honte bevaren, den Iersehen-oordschen tol voldoen.

181. 1434, Februari 27. *Philips van Bourgondië stelt meester Jan Laurensz. uit Duvelant voor zijn (Jans) leven aan tot gezworen chirurgijn in Holland en Zeeland. De verklaringen, die hij omtrent verwondingen zal geven op zijn ambtseed, die hij aflegde in handen van een Raadsheer uit den Raad, zullen geloofd worden.*

fl. 148. Roerende Jan Laurensz., den cyrurgijn¹⁾.

Philips etcetera doen cond allén luyden, dat Wy ter bede van sonderlingen vrienden geoirloift ende geconsenteert hebben, oirloven ende consenteren mit desen onsen brieve, meester Jan Laurensz. uut Duvelant onze gezworene cyrurgijn te wezen overall in onzen lande van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant ende onze luyden aldair wail ende getruwelic te cureren ende te besorgen na sinen besten vermogen in allen saken sijnre konsten dienende, dair sy sijnre in behoeven ende te doen hebben zullen in alre manieren als dair toebehoirt ende een goet getruwen diener ende cyrurgijn schuldich is te doen.

Dair hy tot onser behoef sinen eedt up gedaen heeft voir onzen getruwen meester Henric Utenhoven. Ende so wes smarten meester Jan voinoemd neemt ende kennet up sinen

¹⁾ In margine staat: Supra fo. 118 vso.

eedt, dien bevelen Wy enen ygeliken te houden van wairden ende nemen den voirsz. meester Jan in onser protectiën ende beschermenissen gelyken of hy van onzen dagelixen huysgesijnne wair. Oic sal hy hebben sulke nutscip ende profyten als tot sinen dienste staen. Ontbieden hierom ende bevelen allen onzen officyeren, rechteren, boden, dyenaren ende goeden luyden, overall in onzen lande van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant voirsz., dat sy meester Jan voirnoemd houden ende kennen voir onzen gezworen cyrurgijn ende him sinen dienst rustelic ende vredelic hantieren ende gebruycken laten, sonder denselven meester Jan letsel, crot, hinder of moeynisse dairin te doen of te laten geschien in enigerwijs, want dat onze wille is. Dit sal gedueren meester Jans voirscreven leven lanck. In orconde etcetera datum XXVII dagen in Februario anno XXXIII secundum cursum Curie nostrae Hollandie.

183. 1434, Maart 1. Philips van Bourgondië oorkondt, dat Claes Wittelle Willem Hont zoonszoon in douairie aan zijn vrouw heeft vermaakt een rente van 12 nobelen, elk jaar te heffen uit eenige goederen en rechten, die Claes van de grafelijkheid in leen houdt, en voorts dat hij (Philips) deze douairie heeft bevestigd.

fo. 149 vso. Philips etcetera doen kond allen luden, alsoe Claes Wittelle Willem Hont zoensz. by onser hant in rechten duwarie ende lijftocht gemaict heeft. Geyle Pieter Symon Heinricxzoons dochter, sijn getruwede wijff, gelijk die hilixvoirwairde, tusscen him beiden gemaict, in enen punte verclairt ende uytwijst, twaelff gouden Engelsche nobelen 's jairs, wegende elken nobel vier ende enen halven yng . . . , te heffen ende te bueren so lange als sy leven sal, alle jair uut alle alsulke renten, coirmolen, tyenden, middeldijck ende uytgorsen als Claes voirsz. van Ons te leen houdt. So hebben Wy om oitmoedich vervolchs wille Claes voirsz. ende om sonderlinge vrinden, die Ons dair voir gebeden hebben ende oic overmits dat Ons by sommigen onsen Rade besceyden onderwijs gedaen is, dat die voirsz. twaelff nobel 's jairs min dragen dan die rechte helfft van den renten, die jaerlix van den voirsz. leengoeden komen ende dattet also gewonlic is na den ouden custumen van onsen lande van Zeelant, dair die voirsz. leengoede gelegen zijn, die voirsz. lijftocht van twaelf nobelen 's jairs voirsz. geconfirmeert ende gevesticht, confirmeeren ende vestigen mit dezen brieve. Ende geloven voir Ons ende onsen nacomelingen, graven van Hollant ende van Zeelant voirsz., Geyle voirsz. in die voirsz. duwarie ende lijftochte te houden ende te starken na inhoudt der brieve ende hilixvoirwairde voirsz., die dairaf zijn, tegen enen ygeliken, die hoir dairinne hinderen of tegen wesen wilden in enigen manieren. In oirkonde etcetera datum den eersten dach van Maarte anno XXXIII na den loipe van onsen Hove.

194. (R.) fo. 159. 1434, Maart 8. Philips van Bourgondië, staat toe aan Heijn Willem Jan Vinnez, die wegens diefstal veroordeeld was tot een boete van zestig pond, aan den Hertog te betalen, en een boete van tien pond, te betalen aan de stad Zierikzee, en die bovendien nog uit Zierikzee verbannen was, om weer „vrij ende onbelet” in de stad te komen, mits hij de hem opgelegde boetes behoorlijk betaalt.

195. (R.) fo. 159. 1434, Maart 11. Philips van Bourgondië benoemt heer Vrancke van Borssele, heer van Zuylen en van Sint Maartijnsdyck, tot houtvester in het Haarlemerhout. Bovendien is hem het toezicht opgedragen over al het wild en alle „wildernis” in Holland. Een ieder wordt aangemaand zijn bevelen op te volgen. Heer Vranck krijgt opdracht streng op te treden tegen hen, die jagen in voormelde wildernis. Voorts moet iedereen aan den houtvester of aan een persoon, door dezen daartoe aange- wezen, inleveren al wat hij bezit aan windhonden, jachthonden, fretten en netten, vóór komend Paaschen. Ontduiking hiervan zal worden gestraft.

220. (R.) 172 vso. 1434, September 6. De stad Zierikzee onderwerpt zich aan de uitspraak van den Raad in een geschil, dat zij heeft met de jonkvrouw van Cleve. „Hier waren by die heere van Santez, die heere van IJselsteyn, die heere van Wasse- naer, heer Floris van Abele, heer Geryt van den Zyle, Floris van Kijffhoec, Jan van den Boechorst, Goidscalc Oem, meester Henric Uutenhove, Jan van den Mye”.

240. (R.) fo. 187 vso. 1434, October 11. In 't geding tusschen jonkvrouw aan Cleve en de stad Zierikzee had destijds de Raad bepaald, dat partijen de stukken zouden overleggen, hetgeen thans geschied is. Zoo noodig zal een dag bepaald worden, waarop partijen hun getuigen kunnen voorbrengen en bewijs- stukken overleggen.

De Procureur-Generaal van Holland had destijds uitdrukkelijk verklaard, dat hij uit naam van hertog Philips van Bourgondiën een eisch in de aanhangige zaak had te doen, om het recht van den heer te bewaren. Derhalve wordt ook hij door den Raad uitgenoodigd zijn eischen in geschrifte in te leveren.

De Raad heeft tevens bepaald, dat de stad Zierikzee de rente van de betwiste som (zijnde 600 schilden 's-jaars) zal ontvangen over het jaar 1433, „nyet van rechts of van possessie wege”, maar in dier voege dat de stad, als zij dit proces verliest, dit geld weer terug zal moeten geven zooals bij sententie zal worden bepaald.

De renten, die gedurende 't proces vallen, zullen provisioneel in handen worden gesteld van iemand, door den Raad nader aan te wijzen, en dit wel ten behoeve van dengene, dien de Raad later als gerechtigde zal uitwijzen.

die langer was dan een half jair, off waert dat des niet en geschiede, dat Wy dan onsen ondersate voirsz. van rechtswegen niet en souden mogen weigeren, Wy en souden him moeten helpen tot verrichtinge ende restitucie van synen schaden mit rechte. Welken tijt omme gecomen is te Bamisse lestleyden, mer Ons en is geen antwoirde weder hierup gecommen, noch oick onsen ondersaeten is geen richtinge gedaen van synen scade, also dat hierin by Ons ende van onser syde geplogen sijn alle manieren ende wegen van recht, die in dustanigen saken behoiren gedaen te sijn, om recht ende justicie te hebben van der scade, onsen ondersate voirsz. geschiet, die welke men niet en heeft geopent Symoen, onsen ondersate voirsz., in den Conincrijk van Ingelant, mer hy blijft altoes des sijns tachter ende quyte, hoven allen costen, die hy menichvoudelijc geleden heeft, om deser saken wille te vervolgen, 't welke Wy niet gemeynt en hadden, na den langen ende groten verfolge, dat by Ons so guetlijc hierop gedaen is in sryven aen onsen lieven heren, den Coninc voirsz., dat syne Conincklike Hoicheyt geweygert soude hebben, onsen voirsz. ondersate te openen die wegen van rechte tot versettinge van syne scade. Ende, want na trouwe ende hulde, dairinne onse porteren ende ondersaten tegen Ons verbonden sijn, redene eyschet, dat Wy him weder schuldich sijn te helpen mit rechte tot verrechtige van hoiren scade ende achterdeel, ende oick omdat onse voirsz. ondersate die wege van rechte niet geopent en worden van onsen lieven heren den Conink voirnoemt ende den synen, hoewael dat onse voirsz. ondersate tot zynen groten coste lange dair om gevolcht, ende Wy oick dicke guetlyc dairom gescreven hebben, dat al niet gebaet ende heeft, soe en konnen Wijs van rechtswegen niet langer voirby wesen, Wy en moeten onsen voirsz. ondersate behelpen mit rechte tot verrechtige van zynen scade, upte ondersaten ons lieffs heren des Conincx voirsz., dat Wy niet gerne en doen, konden Wy eenige andere soeter off gevoechliker wegen van rechte dairup vinden, gemerct die grote vrienscip, dairinne Wy mit onsen lieven heren, den Conynck voirnoemt, verbonden staen.

Ende hebben dairom geconsenteert ende geoirloefft, consenteren ende oirloven mit desen brieve, Symoen Coppe, onsen ondersate van Zierixee voirnoemt, dat hy alle die ondersaten des Coninx van Ingelant voir sulken scade als him geschiet is in Ingelant als voirsz. staet, dragende tot der somme toe van LXVII lb. gr., Engels payments, sijns hoefftgelts, by der hant van onsen dyenaren sal mogen doen arresteren, uphouden ende becommen mit rechte ende dairtoe hair goede, ter sommen toe van LXVII lb. groten voirsz., over al in onsen landen van Hollant, van Zeelant ende van Frieslant, binnen steden ende dair buyten, by alsoe dat die voirsz. ondersaten van Ingelant hair upgehouden goede up sekeres borchtchte dair voir te setten totter sommen toe van LXVII lb. groten voirsz. sulen mogen uutvoeren penningen ende vercoepen als 't him gelieven sal, mitz dat sy, wanneer sy also borgen geset sullen hebben van hoiren goede, commen sullen mogen bynnen eenen vierendeel jairs dair na voir onsen Raide, gecommiteert tot onsen landen van Hollant, om him te verantwoirden, off sy konnen, tegen onsen voirsz.

241. 1434, October 11. Philips van Bourgondië maakt bekend: Thomas Walsingham, bottelier van den Koning van Engeland heeft, blijkbaar ten onrechte, te Southampton den wijn in beslag laten nemen, die aldaar door een Zierikzeeschen poorter, Symoen Coppe, was aangevoerd. Niet alleen Symoen zelf maar ook Hertog Philips heeft op verzoek van Zierikzee al het mogelijke gedaan bij den Koning en bij de stad Southampton, opdat Symoen vergoeding zou krijgen. Tot dusver echter te vergeefs. Philips verklaart dat nu men in Engeland Symoen geen recht heeft willen doen, hij verplicht is hem, als zijnde een onderdaan, die zijn Landsheer trouw en hulde zwoer, te beschermen. Dus machtigt hij Symoen binnen deze landen te arresteeren zoowel Engelschen in persoon als ook hun goederen ten einde daarop zijn vordering te verhalen. De eventueel aangehouden Engelschman zal echter tegen borgtocht mogen worden ontslagen en de Raad zal dan verder de zaak berechten.

Aan alle ambtenaren wordt bevolen Symoen bij een eventueel arrest behulpzaam te zijn.

fo. 188. Roerende Symoen Coppe van Zierixee.

Philips etcetera, doen kond allen luyden, hoe dat Symoen Coppe, onse porter ende ondersate binnen onser stede van Zierixee, voirtijts, omtrent XII jairen geleden, beschedicht is in den Conyncrijck van Englant, bynnen der stede van Zuytampthon, aen eenen scepe wijns, dat hy binnen derselver stede gebracht ende aldair in eenen kelre geslagen hadde, om die te vercopen, ende zijn coepmanscip te hantieren, na goeder coeplyuden zeede ende gewoente, welke wynen him aldair genomen worden, by eenen ons lieffs genadigen heren des Konijnck van Vranckrijcx ende van Englant bottelgier, geheeten Thomas Walsingam, sonder eenige brueken off misdaden, die die voirsz. Symoen Coppe misdaen mochte hebben, als hy seyt, ende worden terselven stont die voirsz. wynen gebrocht ende gesleten in den oirbair van onsen lieven heren den Conijnck voirsz., als Wy verstaen, dair Symoen, onse voirsz. ondersate, by te scaden gedaen waren aan zynen principalen hoefftgelde LXVII lb. (groten Engelschen payement's), gelijc hy dat aengebracht heeft by zynen eede, mit vijff van zynen magen, die dat mit him ten Heyligen gehouden hebben, na custume van onsen lande van Zeeland, dair die voirsz. Symoen Coppe lange tijt om vervolcht heeft aen den voirsz. onsen lieven heren den Conijnck ende synen Raide, ende oick aen der stede van Hamthton, om sijn voirsz. wynen weder te hebben off restitute dairaff, als 't behoerde, dair hy geen verrichtinge off gecrygen en konde. Des hebben Wy séder, by vervolge der stede van Zierixee, hierom gescreven aen den Raide ons lieffs heren des Conijnck voirsz. ende oick aen der stede van Hamthton te meer stonden, begerende, dat sy Symoen Coppe, onse poorter van Zierixee, verrichtinge ende restitucie doen wouden van zynen wyne voirsz. Ende ten lesten hebben Wy noch gescreven ende begeert, dat sy Symoen Coppe onsen ondersate voirnoemd, verrichtinge doen wouden van zynen scaden, alse van rechtswege behoort, binnen eenen zekeren tijt, die Wy him beteykenden,

ondersate van Zierixee, Symoen Coppe, als van synen scade ende verliese voirsz., die welke, an beyden syden gehoirt voir onsen voirscreven Raide, goet recht ende redenen gedaen sal worden, als 't behoren sal. Ontbieden dairom ende bevelen allen onsen baelliuwen; schouten, tolnaren, rentmeesteren, boden ende dyenaren overal in onsen lande van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant, bynnen steden ende dair buyten, ende elken van him bysonder, dat sy tot vermaningen Symoen Coppen, ons porters van Zierixee, denselven in der voirsz. uphoudinge, becommeringen ende saeken voirsz. gehulpich, geradich ende bistan dig syn ende dairin doen, gelijc voirsz. staet, sonder yet andres dair inne te trekken, ende des in geenre wijs en laten also lieve als Wy him sijn, want dat onse wille is. Dit sal geduren tot onsen wederseggen: Datum XI dage in Octobry, anno XXXIIII.

244. 1434, October 18. Philips van Bourgondië oorkondt verkocht te hebben aan Gilles van Arnemuiden 612 gemeten en 107 roeden ambachts in de parochie van Arnemuiden en Welsing in Walcheren, aan Philips vervallen door den dood van Albrecht van Arnemuiden, die zonder wettigen zoon achter te laten gestorven was en dit gedeelte in de ambachtsheerlijkheid ten Zeeuwschen rechte in leen hield van de grafelijkheid. De kooper zal wederom dit aandeel in de ambachtsheerlijkheid in leen houden ten Zeeuwschen rechte. Gillis heeft hiervoor aan den Rentmeester-Generaal 33 kromstaarten betaald voor ieder gemet.

Hij heeft den Raad de brieven getoond, waarin Albrecht van Beieren aan Albrecht van Arnemuiden het „vrije” van genoemd ambacht heeft gegeven, en derhalve verklaart Philips dat Gillis het ambacht zal hebben met hetzelfde vrije. Hij zal ook dit vrije hebben ten Zeeuwschen leen en daarvoor aan den Rentmeester-Generaal als koopsom betalen 20 Hollandsche schilden.

fo. 190 vso. Roerende van der coepe van de heerlichheit van Airmuyden up Gillis van Airmuyden.

Philips etc. doen cond allen luyden, dat Wy wittelic ende wail vercoft hebben ende vercoipen mit desen brieven onsen getrouwen Gillis van Arnemuyden VICXII gemeten ende CVII roeden ambochts, gelegen in den parocchiën van Arnemuyden ende van Welsing, in onsen lande van Walcheren, mit allen synen toebehoiren, gemeyne mit Gilles voirnoemt, die Ons anbestorven sijn by dode heren Ailbrecht van Arnemuyden, sijns broeders, die die van Ons tot enen Zeeuschen leen te houden plach, die gestorven is sonder witachtich soen, van hem gecomen, achter te laten, welc ambocht voirsz. Gillis voirnoemt ende syne nacomelingen houden sullen van Ons ende van onsen nacomelingen tot enen Zeeuschen leen. Ende hieraff heeft Ons Gillis voirnoemt voldaan ende betailt by handen onss getrouwen Rentmeister Generail van Hollant ende van Zeelant, Goidscalc Oom, dier Ons goede bewysinge aff doen sal, van elken gemete ambochts voirsz. drie ende dertich cromstairten. Voirt alsoe onse getrouwe Gillis voirnoemt gethoont heeft onsen Rade

briefve, die onse lieve oudevader Hertoge Ailbrecht van Beyeren, grave van Hollant etcetera, saliger gedachten, gegeven hadde heren Ailbrecht van Arnemuyden, dair inne hy hem gegeven hadde tontfangen tvrije van den voirsz. ambochte, soe sijn Wy overdragen ende is verclairt by onsen Rade, dat Gillis van Arnemuyden voirnoemt hebben ende behouden (sal) alle alsulc vrie als onse lieve oudevader voirnoemt, heer Ailbrecht voirnoemt, in der parochie van Arnemuyden gegeven hadde, soe dat hy dat ontfangen sal gelijc andere ambochtsheren in Walcheren, wanneer Wy off onse nacomelingen enige bede hebben off vercrygen sullen. Welc vrije tontfangen Gilles voirnoemt ende sijn nacomelingen houden sullen van Ons ende van onsen nacomelingen tot enen Zeuschen leen. Ende hiervoor sal Ons Gillis voirnoemt geven by hande onses getrouwen Rentmeesters-Generael van Hollant ende van Zeelant, Goidscalc Oom, die er Ons goede bewysinge off doen sal, IIC onses Hollants schilden. In oirconde etcetera gegeven XVIII dagen in Octobri anno XXXIIII.

251. 1434, November 15. Twee mannen, respectievelijk ongeveer 60 en 50 jaar oud, zijn voor den Raad verschenen en hebben onder eede verklaard, dat men van oudsher niet placht toe te staan eenig leengoed in Zeeland te vervreemden, dan met consent van den Landsheer en den Leenheer of den vertegenwoordiger van den Landsheer, den Rentmeester van Zeeland, in tegenwoordigheid van de leenmannen. Zij verklaarden dit als „recht“ te weten.

fol. 195. Roerende den leenen van Zeelant.

Upten XVsten dach in Novembri anno XXXIIII sijn gecomen in den Hage voir den here van Santes voirnoemt meister Wittenszoon, oud LXIIII jaer of dairomtrent, ende Jan Adriaenszoon, oud LVIII jaer of daer omtrent, ende hebben getuget by hoiren eede, dat men van ouden haircommen niet geplogen en heeft, eenige leengoeden, die men houd van der graeflicheit van Zeelant of van eenigen nederen heeren, te versetten, over te geven, eygendom dair af te maken of in andere handen te bringen, tensy by wete ende consente van den here van den Lande, ende dair men die leene of houd, of by den gewairden bode der heeren, te weten des Rentmeesters van Zeelant, in der tegenwordicheit van den mannen. Ende anders en weten sy niet dat recht is.

Hierover waren die here van IJselsteyn, here Floris van Haemstede, here Gerijt van Zijl, Godscalc Oom, Boudin van Zweeten ende Jan Rijm, mit meer anderen van den Raide.

253. (R.) fo. 195 vsö. 1434, November 16. Philips verbiedt onder straf het visschen van oesters zonder consent, nu de Graaf van Oestervant en de heer van Velsen van plan zijn oesters te zetten „uptie piete“ in Zeeland, omdat de oude teelt te niet is gegaan, daar iedereen zonder consent oesters dregde.

272. (R.) fol. 204. 1434, December 10. Het getuigenverhoor en het inleveren der bewijsstukken in het proces tusschen de Jonkvrouwe van Cleve en vander Maerke en de stad Zieirkzee wordt van wege den Raad uitgesteld, omdat men thans door den strengen vorst niet goed kan reizen en varen. Tegenwoordig: de heeren van Santes, van IJselstein, Florys van der Abeele, Geryt van Zijl, Florys van Kijfhoec, Godscalc Oom, Jan van der Mye en meer anderen van den Rade.

276. (R.) fo. 206 vso. 1434, December 17. Philips van Bourgondië laat weten, dat hij destijts heeft verkocht aan Lourens van Cats het ambacht van Wolffaartsdijk c.a. in Zeeland, dat hem (Philips) was „anbestorven” van Jan van Sabbingen, die het in leen had gehad.

De overdracht aan Lourens van Cats had volgens de gebruiken plaats gehad, zoodat Lourens van Cats meende de zelfde rechten over het ambacht te hebben als eertijds Jan van Sabbingen had gehad.

Hiertegen kwam nu op Floris Reynierszoon, die getrouwd was met een dochter van Jan van Sabbingen, en beweerde, dat indertijd tusschen Jan van Sabbingen en hem, Floris Reynierszoon, een vriendschappelijke deeling van het genoemde ambacht had plaats gevonden, hetgeen hij beweerde met brieven te kunnen bewijzen, zoodat hem thans een gedeelte van het ambacht zou toebehooren.

Hierop had voornoemde Lourens van Cats zich tot den Raad gewend, met verzoek hierin te beslissen. De Raad gelastte toen „genoechs wegen” dat partijen zich zouden submitteeren aan door hen gekozen arbiters. Maar de gekozen arbiters kwamen tot geen beslissing, zoodat thans, op verzoek van Lourens van Cats, de Raad hierin zelf onderzoek doet. Lourens van Cats wees er nu op, dat hij het gekochte ambacht niet „rustelijk” kon aanvaarden en wenschte derhalve dat Philips, als verkooper, hem zou vrijwaren.

Floris Reynierszoon voerde tot zijn verdediging aan, dat hij Lourens van Cats geenszins wilde hinderen, maar dat zijn afspraak met Jan van Sabbingen tot deeling van het ambacht rechtsgeldig was en dat hij dit met zijn schrifturen kon bewijzen.

Waarop Lourens van Cats repliceerde dat de deeling en verkaveling niet volgens het landrecht van Zeeland had plaats gehad, want dat er geen consent van den Landsheer op gegeven was; dat er voorts geen „cavelbrief”, zooals gebruikelijk, was opgesteld, zoodat de deeling met Jan van Sabbingen van geen waarde was.

Hierop dupliceerde Floris Reyniersz., dat de deeling wel degelijk geldig was en dat hij dit o.a. kon aantoonen door een gezegelde oorkonde, waarin Zeeuwsche leenmannen, ten getale van 14, verklaarden, dat de deeling, zooals zij hier geschied was, in overeenstemming was met de gewoonte, waarop ambachtsheeren in Zeeland onderling hun ambachten en andere „heerlike

goede" plegen te deelen, dat zij n.l. was geschied voor leenmannen en onder hun zegel en dat zulk een deeling geldig was, ook al bestierf het ambacht later aan den Landsheer.

De Raad beslist de deeling, die Jan van Sabbinge gemaakt heeft met Floris Reinierszoon, is van géén waarde en ze wordt hierbij te niet gedaan, omdat zij buiten weten en consent van den Landsheer is geschied, en zijn recht er door verkort is, naardien dit ambacht versterfelijk was aan de grafelijkheid, bovendien omdat den Graaf bij deze deeling te kort is gedaan.

De verklaring der mannen, dat zulk een deeling wél mogelijk is, zonder consent, is niet toepasselijk op dit geval. Een deeling zonder consent is namelijk alléén geoorloofd voor het geval, dat er sprake is van een „cavelbrief" van „erbairen" personen, waarbij het lot beslist over de gelijke deelen, zonder dat de leenheer wordt verkort in zijn recht en mits er dan geen klachten over binnen komen. Lourens van Cats wordt gerechtigd ingevolge den koop het ambacht te aanvaarden, zooals Jan van Sabbingen het placht te hebben. Wenscht Floris alsnog een verkaveling zoo zal hij zich tot den Rentmeester ter Westerschelde moeten wenden.

De Landsheer wijst er op, dat als er tengevolge van deze foutieve deeling breuken verbeurd zijn, hij zijn recht daarop zich voorbehoudt.

Willem Reiniersz., een broeder van Floris, was eveneens bij de deeling betrokken en deswege gedagvaard. Hij is echter zelfs niet verschenen, nadat Floris op last van den Raad naar huis was teruggekeerd en hem (Willem) aan zijn huis nog eens de „wete" had gedaan.

De Raad wijst nochtans vonnis tusschen Lourens van Cats en Willem Reyniersz., en verklaart Willem Reiniersz bij contumacie vervallen van zijn „rechten ende verweren" tegen Lourens voornoemd. Verklaart verder de deeling, die Willem met wijlen Jan van Sabbingen maakte, nietig, onder voorbehoud der breuken voor den Graaf als boven.

281. (R.) fo. 211 vso. 1434, December. Philips van Bourgondië laat weten, dat Coppin Domaszoon, die door het gerecht te Middelburg voor zeven jaar uit Holland en Zeeland verbannen is, met een verzoek om gratie bij den Raad gekomen is. Hij willigt dit verzoek in en geeft hem de vrijheid, om, mits buiten Middelburg, in Holland en Zeeland rustig te verblijven, en beveelt alle baljuwen, schouten, enz., om Coppin met rust te laten.

DEEL II.

MEMORIAEL VAN EENIGEN DAGHELIJCSCHEN SAKEN, BEGONNEN UPTEN IXEN DACH IN JANUARIO INT JAIR ONS HEEREN M IIIICXXXIII, na den loep 'sHOEFFS VAN HOLLANT, ONDER 'T GOUVERNEMENT DES HEEREN VAN SANTES ENDE VAN BEAUMONT, OVERSTE VAN DEN RAIDE, GECOMMITTERT BY MYNEN GENEDIGEN HEERE, DEN HERTOGE VAN BOURGONDIËN, GRAVE VAN HOLLANT, TER SAKEN SIJNRE LANDE VAN HOLLANT, VAN ZEELANT ENDE VAN VRIESLANT, ENDE TOT HIM HEEREN FLORIJS VAN DEN ABEELE, HEER GERIJT VAN ZIJL, FLORIJS VAN BORSSEL, MEYSTER HEINRIJCK UTENHOVE ENDE BOUDEWIJN VAN ZWEETEN.....

329. (R.) fo. 49 vso. 1435, Sept. 9. Philips van Bourgondië scheldt Pieter Danckaerts, Gillis Coster Pieterz., Loef Jan Heerdenz., Jan Huyghens en Danckaert Coman Danckaertsz de straf kwijt, hun in Maart 1435 door den Raad opgelegd, wegens een misdrijf tegen de graaflijkheid, bestaande in 3 jaar verbanning, behoudens de handvesten en privilegiën van Zierikzee.

330. (R.) fo. 50. 1435, Oct. 28. Op St. Simon Judendach (Oct. 28) 1435 zijn Cuppijn Lauwe en Pieter Cost voor „mynen here van Santez ende den Rade” komen klagen, dat eenige van bovengenoemde ballingen op grond van evengemelde kwijtschelding op Schouwen terug waren gekomen, wat tegen den zoen zou zijn, die tusschen hen en de ballingen geweest was. De ballingen moeten voor den Raad verschijnen, die zal beoordeelen wat gebeuren moet. Dit besluit wordt bij monde van den heer van Santez den klagers meegedeeld. Hier waren bij Florijs van den Abele, Gerijt van Poelgeest, Florijs van Kyfhoec, Goidscalc Oom en Jan van der Mye.

333. (R.) fo. 51. 1435, Sept. 28. Voor burgemeesteren, schepenen en raad van Antwerpen leggen Claes Moens en Cornelis die Magere, van beroep schipper, den eed af, dat zij de goederen, hun door den Nijmeegschen koopman G. Vry te Londen gegeven, om naar Middelburg te vervoeren, nergens anders uitgeladen zouden hebben, als zij niet bij Hulsterhaven waren aangehouden en naar Arnemuiden gebracht.

334. (R.) fo. 51 vso. 1435, No. 12. Philips van Bourgondië maakt bekend: De koopmanschappen uit de voorgaande zaak waren te Hulsterhaven, in Zeeland, vastgehouden door Jan Rum, rentmeester van Zeeland, die de schepen buit gemaakt had, in de meening dat zij den tol van de vrouwe van Oistervant

wilden voorbijvaren. Hij bracht ze naar Middelburg. Op verzoek van den Hertog van Gelder zijn de goederen tegen borgtocht vrijgelaten. G. Vry wil van die borgtocht af, wat hem gelukt door over te leggen de voormelde acte betreffende den te Antwerpen door de schippers afgelegden eed, waarbij zij verklaarden, dat het goed werkelijk voor Middelburg bestemd was. Echter moet hij nog een acte toonen, dat hij zijn tol aan de vrouwe van Oistervant heeft betaald. Voorloopig wordt hij van alle verplichtingen ontslagen.

342. (R.) fo. 57 vso. 1435, December 6. Simon Cop, poorter van Zierikzee, heeft uit hoofde van „zekere gebreke ende verlies”, geleden in Southampton, van den Raad mandement verkregen dit te mogen verhalen op Engelsch goed. Op 16 Augustus 1435 heeft Simon Cop beslag doen leggen op goederen, toebehoorende aan Robbaert Scelling, van Heedon, in Engeland, welke goederen hij op 26 Augustus heeft laten verborgen,, bij Claes Colijn Jacobsz., om daarvan binnen een „vierendeel jairs” verantwoording te doen. Op den 25sten November komt Simon Cop voor den Raad en verzoekt op het goed volgens den inhoud van 'sRaads machtiging en overeenkomstig vonnis van schepenen van Zierikzee zijn vordering te mogen verhalen. De Raad bepaalt nog een termijn van 10 dagen om Robbaert Scelling en Claes Colijn gelegenheid te geven voor hun belangen op te komen. Echter op 6 Dec. verloopt ook deze termijn en wijst de Raad het goed aan Simon Cop toe en geeft hem het recht hierop zijn vordering te verhalen, daar het beslag rechtmatig is gelegd.

„Presentibus de consilio: die heere van IJselsteyn, heer Florijs van den Abele, heer Gerijt van Zijl, heer Jan van Wassenair, Florijs van Kijfhoec, Jan van der Mye, Florijs Paedze ende Jan de Witte.”

343. (R.) fo. 58 v.s.o. 1435, Dec. 21. Analoog geval aan het vorige. Ook hier beslag van Simon Cop op „die helfte van een hulke” binnen Zierikzee op 16 Augustus 1435. Termijn van verantwoording 14 Sept.—14 Dec. Daarna geeft ook hier de Raad een termijn van 8 dagen, maar wijst daarna ook dit goed aan Simon Cop toe, om daarop zijn vordering te verhalen.

352. (R.) fo. 64 vso. 1436, Januari 17. Twee schepen, geladen met laken en andere aan „burgeren van Cuelen” toebehoorende goederen, zijn de Hont opgevaren zonder tol te betalen, en worden deswege door den Rentmeester van Zeelant binnen Middelburg gebracht en daar vastgehouden. Heer Otte van Doerneke, priester, als procureur van de kooplieden-eigenaars, beklagt zich voor den Raad over dit beslag en vraagt schadevergoeding. De zaak komt den Raad tijdrovend en met groote kosten verbonden voor „omdat men him van duen sake soude moeten in 't lange doen informeeren, dair men die stroem van Zeelant ende van Vlaenderen ende oick die rechten ende privilegiën die die van Antwerpen hem vermeten te hebben up die

Honte voirs, soude moeten cavelen, dat up dese tijt van geenre noot en is." Hierdoor en omdat de Landsheer de stad Keulen en haar burgers goed gezind is, brengt de Raad een schikking tot stand. De kooplieden betalen vrijwillig, doch in mindering van de onkosten en schade, door het beslag veroorzaakt, de som van 600 „clinqaerts”.

353. 1436, Januari 14. Philips van Bourgondië vergunt aan Jan Heynricxz. van Scellacht dat na zijn (Jan's) overlijden de voogdij zijner onmondige kinderen niet aan den Landsheer, Philips zelf, maar op drie met name genoemde personen zal komen. Voorts bevestigt hij den lijftocht, dien Jan aan zijn vrouw heeft vermaakt ten overstaan van leenmannen van Zeeland betreffende een grondrente van 20 pond 's jaars (uit leengoederen).

fo. 65. Roerende Jan Heynrixz. Scellacht.

Philips, etcetera, doen cond allen luyden dat Wy overmits die goede diensten; die Jan Heynrixz. van Scellacht, onse voirsprake in onse lande van Zeelant, Ons gedaen heeft ende noch doen mach, denselven sulke gracie gedaen hebben ende doen mit desen onsen brieve: wairt dattet soe gebuerde dat na sijnre doot na den rechte van onsen lande van Zeelant, die voechdye van synen kinderen, indien dat sy dan niet mondich en wāren, quame of verviele an Ons of an onsen erven, soe hebben Wy overgegeven ende geven over nu alsdan mit desen brieve sulc recht als Ons toebehoeren soude an der voechdye van synen kinderen voirsz., Jacob Pieter Hugenzoon, Gillis Heymanszoon ende Willem, Jan Heynrixzoon voirnoemd bastairtzoen, die welke die voirsz. voechdye van Jans kindere voirnoemd dan truwelic regieren ende bewaren sullen in onsen name, gelijc als Wy dat selve doen soudē ende den kinderen van Jan Heynricxzoon voirnoemd goede rekeninge ende bescheit doen van horen goeden, als goede getruwe voechden sculdich sullen wesen te doen. Voirt so heeft Jan Heynrixzoon, onse voirsprake voirnoemt, doen thonen onsen Rade, dat hy, overmits dat hy in crancken ende ongesonden lyve gaet ende sijn kinderen gairne versorgen soude na sijnre doot ende dat hy dairom mit synen wittachtigen wyve, sijnre kinder moeder, overcomen ende overdragen is, dat hy hair voir onsen leenmannen van Zeelant gemaect heeft uut synen goeden jairlix tontfangen XX pond groot up sekere condiciēn ende voirwerden, als die brieve, die sy malcanderen dairup gegeven hebben, ende hierna van woirde te woirde gescreven staen, claerlic utwysen etcetera, Wy Jan etcetera, an Ons versoeckende dat Wy dieselve makinge van XX pond groot tsjaers consenteren ende vestigen wouden. Ende omdat Wy Jan Heynrixzoon, onsen voirsprake voirnoemd, gairne gonste ende vrientscap bewysen soudē in mogelyken saken, soe hebben Wy toetmoediger bede van hem geconfirmiert ende gevesticht, confirmeren ende vestigen mit desen brieve sulke brieve ende makinge van XX pond groot 't sjaers als hy Jannen Thoonman Aerntszoons dochter, synen wyve, gegeven ende gemaect heeft, ende geloven hair in te houden ende te stercken in allen manieren als die selve brieve inhouden. Gegeven XIII dage in Januario, anno XXXV.

354. (R.) fo. 66. 1436, Januari 18. Voor den Raad verschijnt Clais Moen, schipper en poorter van Antwerpen, en legt de belofte af, om op 14 Maart e.k. voor den Raad te verschijnen, om zich tegenover den Rentmeester van Zeeland te verantwoorden. Deze n.l. beschuldigt hem ervan onder den verplichten tol te Iersikeroord te betalen den Hont te hebben opgevaren, na vroeger beloofd te hebben dit nooit meer te zullen doen. De Rentmeester heeft aangeboden dit met getuigen te bewijzen en tevens dat Clais Moen in 't openbaar in Engeland vervoer en levering binnen Antwerpen, zonder tol te betalen, heeft aangeboden.

Clais Moen verklaart bovendien zich aan den uitspraak van den Raad te zullen onderwerpen op straf van anders te vervallen in veroordeeling volgens den eisch van den Rentmeester.

355. (R.) fo. 66 vso. 1436, Januari 18. Dagvaarding van Cornelis die Mayere, schipper, en poorter van Antwerpen, ten einde zich voor den Raad op 14 Maart te komen verantwoorden voor een zelfde vergrijp als het vorige: niet betalen van tol bij het opvaren van de Hont. Cornelis heeft vroeger borgtocht gesteld en beëdigd, dat hij op eerste aanmaning voor den Raad zal verschijnen. Bij niet verschijnen zal ook hier de eisch van den Rentmeester worden toegewezen.

362. *Ongedateerd. Philips van Bourgondië maakt bekend dat Looper Pietersz. zich bij den Raad er over heeft beklagd dat Willem Rose, een Engelsch scheepskapitein, 2 hulken van Amsterdamsche schippers op zee heeft genomen, waarin wijn van hem (Looper). Philips geeft Looper recht om Engelsche personen, schepen, goederen te nemen, om zijn schade er op te verhalen. Van hetgeen hij meer aanhaalt dan zijn schade bedraagt, moet hij aangifte doen bij den Raad, die dan hem zijn aandeel in de buit naar billijkheid zal toewijzen.*

fo. 69 vso. ²⁾ Philips, etcetera, doen cond allen luden, also Looper Pieterszoen, onse ondersate van Zierixee, clagelic getoint ende te kennen gegeven heeft onsen getruwen den heere van Santes ende den anderen van onsen Rade, by Ons gemachticht ten saken ende gouvernemente onser landen van Hollant, Zeelant ende Vrieslant, hoe dat die ondersaten ende luden des Conynx van Yngelant, dair capitain of was een geheten Willem Rose, van Hul, overmids der vrede ende oirloigen wille, dezelve Conync ende zyne ondersaten Ons ende onse lande en ondersaten voirssetten ende begeeren te doen, den voorsz. Looper mit macht ende geweld in der zee genomen hebben upte rade twee hulken, die een geheeten Kathelyne, dair meester ende stierman of was Reeland Gerytsz, ende van den anderen hulke Symon Redinc, beide porters onser stede van Haemstelredam,

²⁾ Dit stuk is in het oorspronkelijk hs. niet meer voorhanden, doch het is er klaarblijkelijk destijds ingevoegd geweest. Immers in het 18e eeuwsch afschrift van dit Memoriaal, dat op het Rijksarchief in Haarlem aanwezig is, komt dit stuk als zoodanig invoegsel voor. Het is naar dit afschrift dat de hierboven opgenomen tekst is gedrukt.

viertien vaten wijns en eene pype, dragende ter sommen toe van vive ende tachtentich pond groten of dair omtrent, die Pieter Been dede land omtrent Ons Liever Vrouwen dage lichtmesse lestleden ter Rocheelen in beide de hulken voirn. tot behouf ende van wegen der vors. Loepers Pieterszoen, om die gebracht te wesen binnen den lande van Vlaendren mitten anderen goeden ende wynen, dair in wesende, van welker saken dieselve onse Rade goed betoon, oirconde ende bescheit gezien hebben, mit bezegelden brieven, onder de zegelen van onser stede van der Sluys ende van Haemstelredam, ende oic als die van Looper dat ten selvigen gehouden heeft ende, want Wy wel geïnformeert zijn van den upset ende quaden willen die den vorsz. Yngelschen hebben tegens onse lande ende gemeente saken ende oic van dat in die leste vlote van der Rocheele also geweldelic ende crachtelic genomen hebben up der zee, dair die voirsz. Looper by beschadicht is geweest als vorsz. is.

So ist dat Wy up deßen tijt geoirloift ende geconsenteert hebben, oorloven ende consenteren mit dezen jegenwerdigen brieve, dat diezelve Looper of zynen gewairden bode alle der Yngelschen live, scepen ende goeden, waer hy die vinden ende gecrigen can, te water of te lande, binnen onsen landen, heerlicheden ende dair buten, aantasten, vangen ende nemen mach mit crachte ende gewelde, om him dairaan te begrooten mitten rechte ende dair t' behoirt tot sijnre somme toe van vive ende tachtentich pond groten voirscreven. Ende wairt dat hy of zyne vorsz. gewairdigen bode enich meer goets crege, aantastende of name dan zijne vorn. somme gedraecht, dat zal hy dan terstont aenbrengen onsen vorn. Rade in den Hage, om dairaf te ordineren als zy bevynden zyllen van Onser wegen dair in gedaen te wesen ende dezelve Looper of zyne gewairde bode buytinge ende deelinghe dairof te geven ende te geven gelijc dat behoirt ende redelic wesen sal. Ontbieden dairom ende bevelen mit sonderlinge ernst¹⁾.

367. (R.) fo. 73 vso. 1436. Uit bijzondere gunst wordt aan „onzen getrouwen Rade Louwereus van Cats” het vischrecht in den stroom aan het land van Schouwen tot wederopzeggens toe gegeven, om aldaar te visschen met 5 of 6 stalen, „mitten netten dairtoe behoerend”, op de plaats, die hem het nuttigste schijnt.

371. (R.) fo. 76. 1436, Januari 27. De Hertog schrijft uit Brussel aan den Raad dat de stad Antwerpen zich aan zijn uitspraak onderworpen heeft in de zaak van een gewapende hulk, genomen voor Callo op de Schelde. Hierom staat de Hertog toe, dat de twee burgers van Antwerpen, Clais Moens en Cornelis de Mayere, die langen tijd wegens het feit van de Honte gevangen zaten, tot den Zondag van Quasimodo vrijgelaten worden.

¹⁾ Hier eindigt het stuk.

376. (R.) fo. 82. 1436, Maart 12. Aan de bewoners van Walcheren wordt verboden voortaan in de duinen tusschen Westcapelle en Domburg met honden, netten, fretten of stokken op konijnen te jagen of anders dan langs den heerweg daarin te gaan. Floris van Borssel moet ieder, dien hij op overtreding betrapt, dadelijk gevangen nemen en straffen, als voorbeeld voor anderen. Ook diegenen, die niet op heeterdaad betrapt worden, mag de Rentmeester van Bewesterschelt op aanmaning van Floris van Borssel gevangen nemen en vasthouden, totdat zij de breuke deswege zullen hebben betaald of een voldoende zekerheid hebben gesteld.

398. (R.) fo. 102 vso. 1436, Mei 19. Philips van Bourgondië laat weten, dat schout en gerecht van Zierikzee en een deel „van der gemeente” van die stad onlangs uitgetrokken zijn in het land van Dreyschier en aldaar baldadigheden hebben gepleegd. Maar aangezien zij nu den Hertog met geld en anderszins bijstaan in den oorlog tegen de Engelschen, wordt hun het feit vergeven.

405. (R.) fo. 110 vso. 1435, Decembér 9. Philips van Bourgondië laat weten, dat Jacob, heer tot Gaesbeeck, tot Abcoude en tot Putte, en te Strien hem te kennen heeft gegeven, dat hij ten tijde van Jan van Beieren en, om deze te helpen, borg voor dezen is gebleven en bovendien in pand heeft gegeven zijn uitgorsingen, schorren en slijken te Middelharnis in het land van Putten, op die voorwaarde, dat als hij dat land niet binnen zeker tijdsverloop inlost, het zou vervallen. Dit tijdsverloop is nu bijna verstreken en daar de waarde van het land veel grooter is dan de som waarvoor het in pand is gegeven, besluit heer Jacob het grootste kwaad met een kleiner te verhoeden en hij verkoopt het buitendijksche land („uitgorssinge”, geheeten Middelharnis) aan Olondt, abt van 't convent van Sinte Michiels klooster te Antwerpen, aan den prior en convent van het opperste Harthuyser klooster in Savoye, in het bisdom Granelle, aan Pieter Pot, Poppe Haymanszen, poorter van Zierikzee en aan Jan Wollemssen en hun deelgenooten.

Uit een brief, van 30 Nov. 1435, die woordelijk volgt, blijkt dat hij levert in vrij eigendom een „uitgorssinge, schorre, slijcke ende aanwassen”, geheeten „die Middelharnisse”, in 't land van Putten naast den uitgors Sommelsdijk, en dat wel met hooge en lage heerlijkheid, met wind, moerbrand en alle de „gevolgen ende anwassen”, strekkende „totter grondebben toe int water” en „een glaviën schacht van XII lantvoeten lang in den leehsten strome van de water”, met tienden, veren, vogelarij, visscherij, „vlettinge”, zeedrift, breuken, boeten, thijnsen, molens en alle vervallen. Hij belooft de koopers te vrijwaren en verpandt een rente van 300 Engelsche nobele 6 jaars, gaande uit zijn renten en landen van Putten.

Heer Jacob van Gaesbeeck verzoekt Philips zijn „brieve van confirmaciën” te willen verleenen op dezen verkoop.

Philips overweegt de vele en getrouwe diensten, die de heer van Gaesbeek, hem en zijn voorvaderen heeft bewezen, geeft de gevraagde confirmacie en maakt in een open brief den koop en verkoop van het land te Middelharnis bekend. Hij bevestigt dat het goed geheel vrij zonder eenige last is overgegaan.

Den heer van Santes heeft de heer van Gaesbeek beloofd, dat, zoo hij in deze aan de heerlijkheid van Philips te kort gedaan mocht hebben, hij daarvoor schadeloosstelling zal betalen en daarvoor heeft hij alle goederen, die hij van den Graaf van Holland en Zeeland in leen heeft, verpand.

„Hier waren bij die heere van IJsselsteyn, die here van Wasenaer, die heere van Montfoort, heer Lodewijc van Montfoort, heer Gillis van Cralingen, heer Gerrijt van Zijl, Willem van Naeldwijc, Willem die baštaert van Hollant, Florijs van Kiefhoeck, Jan van den Bouchorst, Goidscalc Oem, broeder Jan van Neck, meester Berthelmeeus, meester Joos Jan van der Meije ende Florijs Paedze.”

408. 1436, Juli 12. *Philips van Bourgondië oorkondt, dat voor den Raad zijn verschenen zes met name genoemde personen, die onder eede hebben verklaard, dat de gebroeders Reyner en Jan Jansz., die in Zierikzee geslagen waren, welgeborenen zijn van den kant van hun grootmoeder van moederskant. Eén dezer personen bezwoer dit voorzoover betreft den vader van die grootmoeder, welke vader van Rijn heette, de anderen bezwoeren het voorzoover de moeder dier grootmoeder aanging, die van 't geslacht Hofdijck was. Voorts had de rentmeester van Noordholland voor den Raad verklaard, dat nog andere personen hem hadden bezworen, dat de twee geslagen personen welgeboren waren van de rechte zwaardzijde.*

fo. 114 vso. Reoerēde tgetuych van Reyner Janszoon ende Jan Janszoon van hoeren wailgeborenschippe.

Philips etc. doen cond allen luden, dat voir onsen getrouwen Rade, gestelt ten saken onser lande van Hollant ende van Zeelant, gecommen zijn Willem Claeszoon, scout van der Wateringe, Gerijt die Bruun, Arent Uuterliere, Claes van Hoifdijck, Bertelmeus Aerntzoon ende Jacob Bertelmeuszoon ende hebben by hoeren eede gezworen, dat Reyner Jansz. ende Jan Jansz., gebroederen, die in onser stede van Zeericzee geslagen sijn, wailgeboren luyde sijn, van hoirre moeders moeder wegen, dats te weten als die voirsz. Willem Claisz. gezworen heeft van der maechscip van Rijn ende als die voirs. Gerijt, Aernt, Claes, Bertelmeus ende Jacob gezworen hebben van der maichscip van Hofdijck. Oic heeft getuucht Jan van der Mye, rentmeester van Noorthollant, voir die Rade voirsz., dat Blic die Cather, Jan die Cather, Symon die Cather, gebroederen, Dirck Jansz., die maelre, ende męer andere goeden knapen voir hem gezworen hebben, dat die voirsz. Reyner Jansz. ende Jan Jansz. wailgeboren luyde sijn van horen rechten zwairde. In oirconde etc. Datum XII dage in Julio anno XXXVI.

409. (R.) fo. 115. 1436, Juli 16. Heinryc Balthasarsz. van Buyren en Jan van Renesse verzochten beiden verlij van het huis van Wulven, dat in leen gehouden wordt van den Graaf van Holland. De Procureur Generaal echter concludeerde dat geen van beiden recht op het leen had, maar dat het door versterf weer aan de graaflijkheid was teruggevallen.

Diens schriftelijke conclusie werd aan Heynric en Jan in afschrift verstrekt om er schriftelijk op te antwoorden.

Jan van Renesse antwoordde mondeling en verzocht den heer van Santes hem voorloopig verlij van het slot te geven. Mocht later blijken dat hij er geen recht op had, dan zou hij er weer afstand van doen.

De heer van Santes antwoordde dat hij geen bezwaar had verlij te verleenen aan degenen, die deugdelijk bewezen er recht op te hebben, doch dat dit niet het geval was tot dusver met Jan van Renesse, weshalve hij hem gebood het slot, „dat hij houdet tegens mijns genedigen heren wille, mit fortse ende gewelt“, te ontruimen, hetgeen deze weigerde, meenende in zijn recht te zijn.

Hetgeen Jan van Renesse verzocht, verzocht ook Heinrijc van Buyren. De heer van Santes weigerde eveneens zijn verzoek in te willigen.

„Deze woirde ende wederwoirde geschieden aldus in den Hage upten XVIen dach van Jullio anno XXXVI, dair by waeren die joncheer van Gaesbeck, die heer van IJsselsteyn, die heer van Montfoort, heer Jan van Wassenair, her Lodewijc van Montforde, her Gerijt van Zijl, Willem van Naldwijc, Aelbracht van Naldwijc, Willem die bastaart, Jan van de Boechorst, Godscalc Oem, Jan van der Mye, mr. Bertelmeus à la Truye ende Florijs Paedse“.

410. (R.) fo. 116. Conclusie van den Procureur-Generaal in de voorgaande zaak:

Herman van Wulfen, de laatste leenman van het goed, hield het als een recht leen. Daar hij zonder een wettigen zoon achter te laten is gestorven, is het leen teruggevallen, omdat een recht leen slechts op een zoon kan overgaan. Dat heer Herman het goed in een recht leen had, blijkt uit de registers van Holland, waarin de acte van verlij, d.d. Vrijdag na St. Victor 1362, opgeteekend staat. Als Jan van Renesse wil zeggen dat in een brief van Graaf Floris staat dat het een erfleen zou wezen, antwoordt de Procureur-Generaal dat het register, waarin het verlij op Herman staat geboekt, veel jonger is dan de brief van Graaf Floris, en dat in zulke zaken de jongere brief aan den ouderen derogeert. Er kunnen allerlei redenen voor zijn, dat men van een erfleen een recht leen maakt of dat men een eigen goed tot leen maakt. Als Heinrijc en Jan willen zeggen, dat zij geen waarde aan het register toekennen, merkt de Procureur-Generaal op dat het register altijd voor authentiek gehouden wordt en voor den Landsheer het eenige bewijs vormt van zijn uitgiften in leen. Zeggen Heinrijc en Jan ook dat heer Herman het goed in 't geheel niet in leen heeft gehad, dan heeft deze het ten onrechte 10 jaar lang gehad en dan is het nu in ieder geval teruggevallen.

De Procureur-Generaal „protesteert“ van „alle alsulke bruecken als Heinric ende Jan voirsz. in desen gebruect mogen hebben“, en hij zal hen vervolgen zooals het behoort.

411. (R.) fo. 117 vso. 1436, Juli 23. Philips van Bourgondië maakt bekend, dat de Koning van Engeland en zijn onderzaten zijn vijanden zijn, met wien hij ingevolge open brieven in open oorlog staat, weshalve was verboden, dat iemand uit Holland of Zeeland naar Engeland zou varen, of er van terugkeeren naar Holland en Zeeland met goederen of koopwaren. Aangezien er personen zijn, dit dit verbod niet hebben in acht genomen, zoo is Jan Claesz. gemachtigd, om de onderzaten van Holland en Zeeland, die dit verbod overtreden, te vangen. Met de gevangenen zal worden gehandeld als met vijanden en de goederen worden verbeurd verklaard, waarvan $\frac{1}{5}$ vervalt aan Philips.

414. (R.) fo. 120 vso. Augustus 10. De heer van Santes vergadert op Sint Laurensdag 1436 in de raadkamer in den Haag „mit den Rade mijns gen. heren van Bourgondië“ over het bericht, dat was ingekomen, dat de Engelschen met 200 schepen lagen „omtrent den Zwene in Vlaenderen“. Er wordt besloten dat de Graaf van Oistervant met bewapende lieden en vergezeld van twee van den Raad, n.l. Florijs van Abele en Florijs van Kijffhoec, zal trekken binnen Middelburg, om dit te verdedigen. De krijgslieden, die hij zal huren, zullen van wege den Landsheer betaald worden. Hem werd ook gezegd: „dat hy den coste sparen soude, dair hy mochte.“

438. (R.) fo. 137 vso. Ongedateerd. „Memorie om voirsienicheyt te hebben up die Engelsche, oft sake wair, dat sy die Maze incomen wouden, off dat sy die lande van Hollant off van Zeelant tot eniger stede besøeken souden willen, hoe men se dan wederstaen zal. Ende is overdragen by den Rade, Ridderescip ende Steden van Hollant ende van Zeelant:“

Zoodra men een tijding krijgt dat de Engelschen zich bevinden in de zee tusschen de Wielingen en het Marsdiep, moet men in de plaats, waar de tijding vernomen wordt; een vuur aanleggen en dit zoolang aanhouden totdat in de naastbijzijnde plaats ten antwoord ook een vuur aangelegd wordt. En hier zal men het vuur aanhouden totdat de derde antwoordt, enz: „Zoo van den toren van Vlissingen naar Middelburg, van Middelburg naar Goes, van Goes naar Zierikzee, van Zierikzee naar Goedereede; van Goedereede naar den Briel, van den Briel naar 's Gravenzande, van 's Gravenzande naar den Haag, van den Haag naar Delft, van Delft naar Rotterdam, naar Schiedam, Dordrecht, Gouda. Van den Haag naar Leiden, van Leiden naar Haarlem, van Haarlem naar Amsterdam en verder oostwaarts, van de eene stad naar de andere, tot aan Texel toe en zoo terug als 't noodig mocht zijn.

Komen de Engelschen „in enige gaten“, dan zal men 't zelfde doen met dubbele vuren. En stappen zij aan land, (als zij „lantganck“ doen), dan met drie vuren 't zelfde. En op elk „vuyerteyken sal men van repasse te repasse boden senden.“

439. (R.) fo. 138. Ongedateerd: „Ordinancye up die Maze mitten eersten.“ Zoodra men de Engelschen kan vernemen, „ergent in die Maze off an die zyde van Noorthollant“ en men vuren aansteekt,

zal ieder zich gereed maken, om als het tweede vuur wordt aangestoken, te vertrekken naar de plaats waar 't vuur is aangestoken. En als te 's Gravezande de mand wordt geheschen, dan zal men terstond een klokkenslag en bekkenslag doen en dan zal het heele Westland te 's Gravezande samenkomen bij Willem van Naildwijs, dien men zal gehoorzamen. Ook elders zal men op het zien der vuurteekenen klokkenslag en bekkenslag doen en dan zal men in alle dorpen dubbele „heervairdt” gebieden van de allerbeste mannen, die er zijn, zoo welgeborenen als huislieden, ieder met zijn schout. Die ten O. van den Haag wonen, moeten daar samenkomen bij den heer van Santes en den Rade. En wat van Gouda, Schoonhoven, Rotterdam en Schiedam komt, zal aantreden in Delft. Ook andere plaatsen van samenkost worden opgegeven. Doen de Engelschen in Zeeland ergens „lantganck”, dan zullen de Hollanders met 8000 man den Zeeuwen „te baten comen,” en doen ze „lantganck” in Holland, dan moeten de Zeeuwen den Hollanders „te baten comen” met „alle dat sy vermochten”.

440. (R.) fo. 139. Ongedateerde aantekening. Gedeputeerden der steden Dordrecht, Haarlem, Delft, Leiden, Amsterdam, Gouda en Rotterdam waren ontboden door den heer van Santes en deze hield hun (1436, Augustus 11) voor oogen, dat de Engelschen met wel 4000 schepen in de Wielingen lagen en het land van Vlaanderen veel schade deden met branden en slaan en vangen. Hij vroeg hulp der steden, want de heer van der Veer, Florys van Borssel en ook de stad Middelburg hadden hulp gevraagd. De steden, na beraad, antwoordden den 12en Aug. (n.l. alle behalve Amsterdam), dat zoo de Engelschen de landen van Holland en Zeeland niets misdeden, zij geen hulp zouden geven. De afgevaardigde van Amsterdam antwoordden geen last te hebben van hun committenten. Hierop volgde een vermaning van de zijde van den heer van Santes. Hij wees hun op hulde en eed, waarmee zij jegens den Landsheer gebonden waren. En al was het dat de Engelschen zeiden, dat zij de Hollanders en Zeeuwen niet kwaad wilden en dat deze hun vijanden niet waren, dit was slechts om hen te bedriegen „met zoetichheit ende mit subtylheytt”.

De heer van Santes trok met sommigen van den Rade en met wel 200 gewapenden uit den Haag naar Zierikzee. Hij liet den secretaris Dirck Boudijnsz. den „vier hoiftsteden van Noort-hollant” aanzeggen, „dat sy hair luden bereyden wouden ende dat sy hair gedeputeerde senden souden tot Zerixee by mynen heren van Oistervant ende by hem ende anders den Rade, om een entlike antwoirde te geven.” Vervolgens zijn de gedeputeerden der steden in Zierikzee gekomen en hebben dit antwoord gegeven:

„Die steden by rade van der vroetscap ende rijcheyt hebben geantwoirt mijns genadigen heeren Rade, tot wat tyden dat mijn heer van Santes mit den heren ende den steden uut Zeelant, der Ridderscip ende den steden uut Holland overscryven, dat sy van den Engelschen bescadicht sijn met ruf, mit brande off mit manslachte, ende hulpe ende bystandicheyt begeren, soe sijn die steden voirsz. altijt bereyt mit alle hoir machte off anders, hoe dattet mit der Ridderscip ende steden overdragen

sal worden, aldair te comen ende hun bystandicheyt te doen, indien dattet tgemeen Ridderscip ende die gemeen steden van Hollant desgelijcx mede bereyt sijn, ende anders soe en wair hoir meyninge niet enich oirloge an te nemen tegen den Engelschen".

441. (R.) fo. 140 vso. Ongedateerde aantekening. Dirck Mengersruyt is te Zierikzee angekommen met brieven van Philips van Bourgondië, aandringende op aanval tegen de Engelschen, die in de Wielingen liggen. Men stelt hem in kennis met den onwil der Hollandsche steden en den tegenstand van Middelburg en Walcheren. Haastig worden de heer van IJselstein en Dirck van de Merwede naar Philips, die zich te Brugge of te Sluis bevindt, gezonden, om hem in te lichten. Inmiddels roept Santes de steden Dordrecht, Haarlem, Delft, Leiden, Amsterdam, Gouda, Rotterdam, Schiedam en Zierikzee op, om den 25en Augustus 1436 in den Haag te komen. Inmiddels hadden den 23en de Engelschen de Wielingen verlaten. Andermaal bracht hij hun onder 't oog, dat verstandhouding te hebben met de Engelschen verboden was. Hij vroeg hun: wat zult ge doen, als ze hier komen koopen of verkoopen? De afgevaardigden der steden antwoordden hieromtrent geen opdracht te hebben.

444. (R.) fo. 145. Punten, aan de Ridderschap en goede steden te kennen gegeven op de dagvaart, gehouden in den Haag „des Sonnendages tot Midvasten, den Xden dach in Merte anno 36 secundum cursum Curie" (= 1437, Maart 10). Hun wordt medegedeeld dat de Landsheer wil dat Holland, Zeeland en Friesland meehelpen in den oorlog tegen Engeland, vooral nu 't beleg van Calais zoo lang duurt en weinig vordert. De som gelds, die beloofd was, ten bedrage van 60000 ridders, is nog lang niet bijeen. Met groote moeite en tot schade voor den Landsheer heeft men maar 40000 ridders bijeengekregen.

Het verbod om met de Engelschen handel te drijven wordt nog eens in herinnering gebracht. De straffen die erop staan, weet men heel goed. Van te voren was bepaald en dit is in 't Memoriaal opgeteekend, wat er zou gebeuren als de Engelschen bij de kust kwamen en aan de Ridderschap en de steden was dit bekend gemaakt. Toen de Engelschen nu met een vloot op de Wielingen verschenen, had de Landsheer gaarne gezien dat er gedaan was, hetgeen was afgesproken, om de Engelschen te bestrijden en ook dat was gehoor gegeven aan het verzoek om hulp, dat Floris van Borsselen en de stad Middelburg deden. Wat de steden daarop antwoordden, dat weten ze wel.

De Engelschen werden daarentegen voorzien van levensmiddelen en andere zaken, die ze noodig hadden.

Men mag wel eens bedenken, hoe onaangenaam dit den landsheer is, vooral omdat Vlaanderen van uit de Wielingen door de Engelschen is plat gebrand en geplunderd!

Ook mogen ze wel eens bedenken dat Hollanders en Zeeuwen door de „Spaenyaerden, Bartoenen, Fransoysen ende Vlamyn-gen" worden aangehouden en dat hun goed hun wordt afgenomen en dat dit komt, omdat men meent dat ze met de Engelschen heulen.

Iederen dag komen uit alle hoeken van het land klachten hierover voor den Raad.

Sommige steden hebben den Raad verzocht enkele notabelen van den Raad met hun afgezanten mee te zenden om den Landsheer in kennis te stellen met de groote armoede, die overal heerscht, door de zware bede, die nog verhoogd is, door slapte in den lakenhandel, door de schade, die men van het zeewater heeft geleden, en vooral doordat men de zee niet vrij bevaren kan, en veel schade zoowel door vriend als vijand is toegebracht.

Wat de Landsheer hierop heeft geantwoord, dat zal allen wel heugen.

Daar het zomer begint te worden en er tijdingen komen, dat de Engelschen zich voorbereiden, om over te steken en men niet weet, waarheen zij zich zullen richten, moet men wel bedenken in welke positie deze landen zich bevinden. De Landsheer is vijandig tegen de Engelschen en deze landen willen niet oorlogen tegen de Engelschen en de bewoners maken zich niet gereed tot verdediging. Het is geenszins zeker dat de Engelschen hun geen schade willen doen, zooals de Hollanders zeggen, en dit is zeker geen voldoende grond, om zich aan den oorlog te onttrekken.

Deze landen moeten, als trouwe onderdanen, aan den oorlog deel gaan nemen, en, als ze dat doen, is er reden aan te nemen dat ze den Landsheer zeer dankbaar zullen stemmen en ook wel geen last meer zullen hebben van de „Spaenyaerden, Bar-toenen, Fransoysen”, en veilig zullen kunnen varen.

Als ze dit niet willen, en meenen dat de oorlog hun op te groote lasten en kosten zal drijven, dan moeten ze toch op eigen kosten de grenzen doen bezetten, en speciaal Walcheren beschermen. Dit zal snel moeten gebeuren, want als deze landen niet aan den oorlog deel willen nemen, dan is het wel te voorzien dat de Landsheer de grenzen niet op zijn kosten zal willen beschermen.

De Ridderschap en Steden worden verzocht van deze punten goede nota te nemen en te zorgen dat ze tot heil van het land worden uitgevoerd en te waken dat er geen ongeval gebeurt door verzuim.

445. (R.) fo. 149 vso. 1437, Maart 28. Door het overlijden van Jacoba van Beieren zijn de heerlijkheid van Zuid-Beveland en nog eenige andere goederen en steden aan Philips gekomen.

Hij deelt den baljuw, schout, burgemeesteren, schepenen en raad van de stad Reymerswale mee, dat hij door belangrijker zaken niet in de gelegenheid is volgens de gewoonte hulde en manschap in ontvangst te komen nemen.

Hij draagt hen op, tijdens zijn afwezigheid de orde te handhaven en de misdadigers te straffen. De stad zal haar oude handvesten en privilegiën behouden, en, mochten de schepenen door het handhaven daarvan soms in moeilijkheden geraken, dan staat Philips in voor alle eischen of aanspraken, die op grond daarvan tegen hen aanhangig gemaakt mochten worden

472. (R.) fo. 163. 1437, Mei 4. Philips van Bourgondië laat zijn dienaren weten in Holland en Zeeland, dat Jacobmijne, de dochter van Willem Willemsz. van Zuborch, uit Middelburg met geweld ontvoerd is door zekeren Wouter Jansz. met eenige medeplichtigen. Hij beveelt dat men, indien de raden en de verwanten van Jacomine dit verzoeken, Wouter Jansz. en zijn medeplichtigen aanhoudt, waar men dit binnen zijn gebied zou kunnen doen. Jacomine, die Wouter nog steeds bij zich heeft, moet hem ontnomen worden en in gewaarde hand gesteld worden, een en ander opdat de Raad zich nader kan laten voorlichten en daarna beslissen. Een gelijkkluidend schrijven is aan den Graaf van Oostervant gezonden.

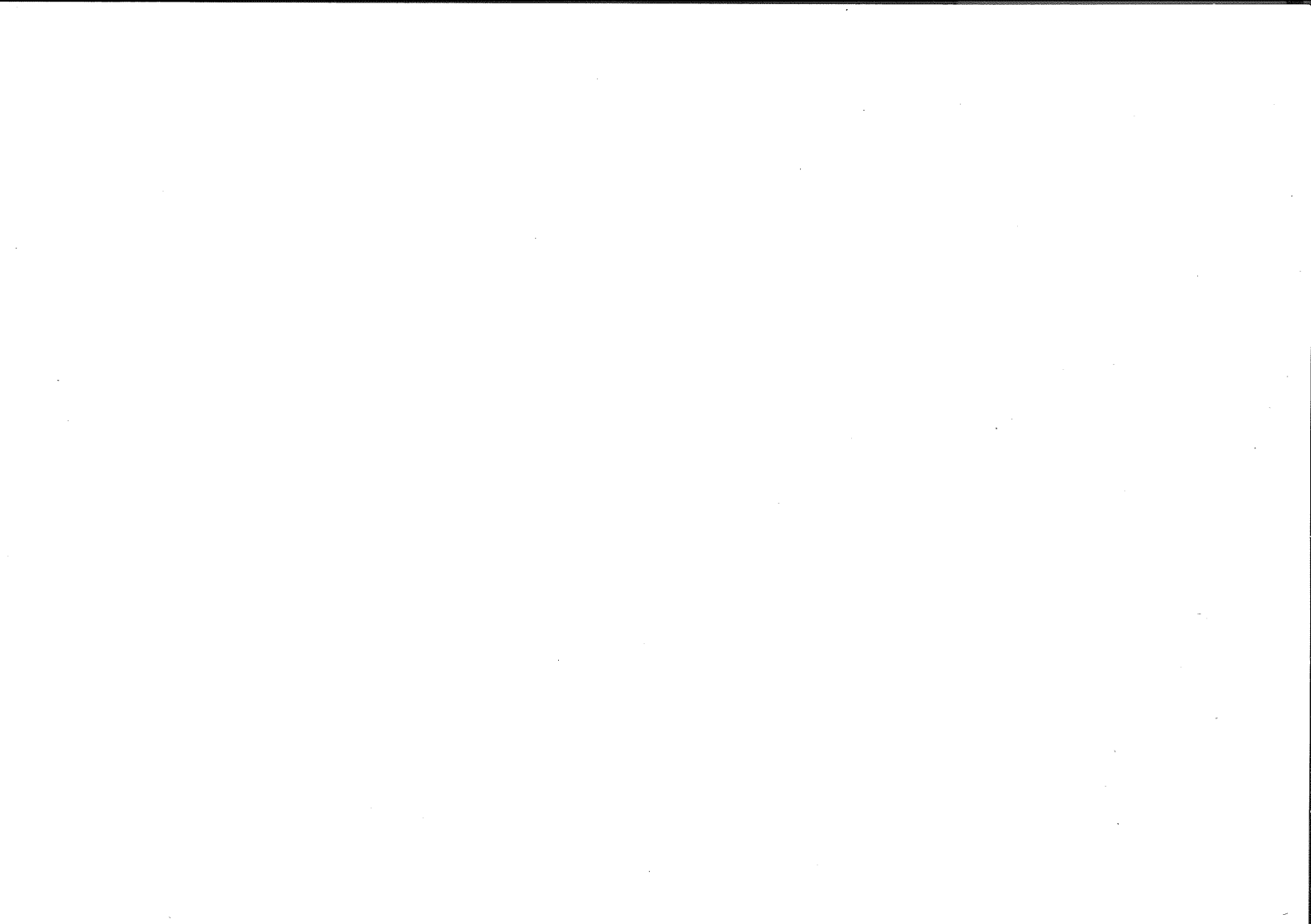
478. (R.) fo 167 vso. 1437, Mei 31. Gratieverleening van Philips van Bourgondië aan zekeren koopman Gerijt, die uit Holland en Zeeland verbannen is door het gerecht van Middelburg. Deze gratie wordt verleend op voorspraak van „eenige van onsen Raide” en omdat hij een groot gezin te zijnen laste heeft en hij niet zoozeer schuldig was; dit alles mits het gerecht te Middelburg er goedkeuring aanhecht. Ten slotte een bevel om Gerijt geen overlast meer aan te doen.

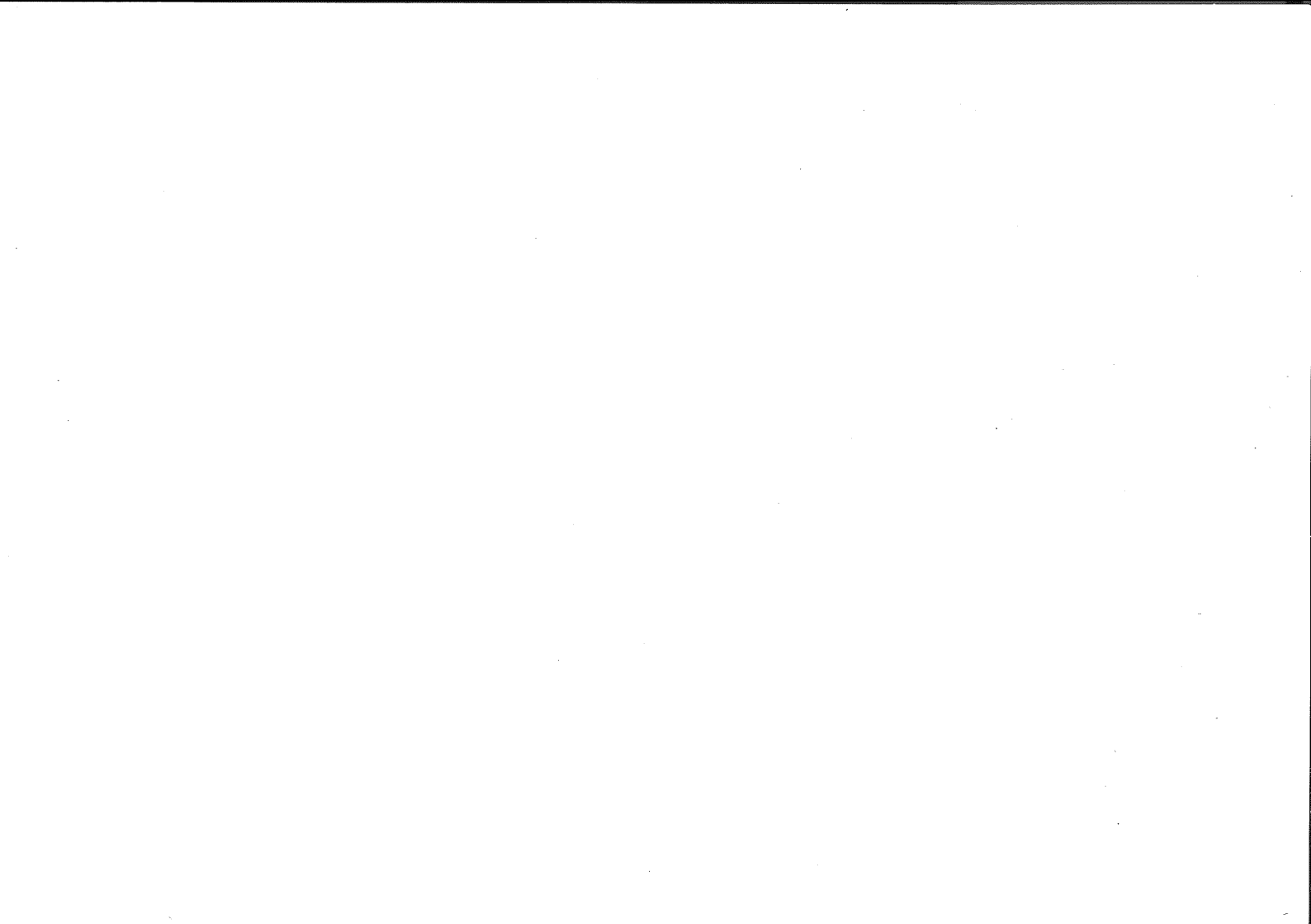
488. (R.) fo. 177 vso. 1437, Juli 31. Philips van Bourgondië bericht aan de ambachtsheeren van Wissekerke, dat zijn oom, Hertog Willem van Beieren, destijds brieven had uitgevaardigd betreffende den aanleg van een „steenstrate” in de parochie van Wissekerke, ten bate waarvan de heffing van zekere „excysen” waren gelast. Voorts dat hij aan Jan Heinricxz. opgedragen heeft om de taak van Jan Gillisz. weer op te nemen, n.l. om die straat te voltooiën en de „excysen” te heffen, en dat, zoo er bezwaren zijn, partijen naar den Haag moeten komen voor den Raad, die er in beslissen zal.

489. 1437, Augustus 5. Twee poorters van Amsterdam hebben zich gesubmitteerd aan den Raad en beloofd dat zij zullen nakomen wat de Raad hun zal aanzeggen te doen met betrekking tot een schip, dat, met goederen geladen, door poorters van Zierikzee uit Noorwegen is gehaald en dat hun zou toebehooren naar hun zeggen, hetwelk zij uit de handen van zeeroovers hadden bevrijd. De schout van Zierikzee had het van „mijns genadigen heren wegen” aangetast. „Den heeren van der Veer” en dezen schout van Zierikzee is aangezegd 't schip los te laten en de zaak te brengen voor den Raad in den Haag.

fo. 178. Enige poorteren van Aemstelredamme.

Upten vijftien dach in Augusti anno XXXVII hebben geloofd an handen mijns heren van Santez, Otte Ailbrechtsz. ende Ailbrecht Gysbrecht van Aemstelsz., poirteren van Aemstelredamme, ende hebben hem gesubmitteert te houden ende te voldoen, soe wes mijn heer van Santez mit den Rade mijns genadigen hem anseggen sullen alze van een scip mit goeden geladen, dat poirteren van Zerixsee gebracht hebben uut Noirwegen voir Zerixee, dat sy seggen dat hem toebehoret ende die

van Zerixee gevryet hebben in Noirwegen uut zerovers handen, dat Jan Henricz., scout van Zerixee, van mijns genadigen heeren wege becommert ende angetast heeft als scout off stedehouder van den Rentmeester van Zeelant, na ansprake ende antwoirde van beyden syden ende hierup is den heer van der Veer ende Jan Henrixz. gescreven, dat sy dat scip ontcommeren soudende mijns genadegen heeren recht ende toesegeen brengen sullen voir den Rade mijns genadigen heren in den Hage.

505. (R.) fo. 192 vso. 1437, November 26. Jan van der List en Geerkin Goetlieff hebben den 8en September 1435 van den Graaf van Oostervant en Jacoba van Beieren het recht van vogelarij, visscherij en rietsnijderij in „den wilden moer” overal binnen Zuid-Beveland gekregen. Hoewel deze beschikking o.a. door Jacoba's dood van nul en geenerlei waarde meer is, wordt dit recht toch weer aan hen gegund, echter aan hen tezamen met Philips' „poursievant” Geermolis, tot het overlijden van den langstlevende der drie toe.

507. (R.) fo. 194. 1437, December 31. De heer van Oostervant vraagt den heer van Santes in den Haag, dat deze namens Philips van Bourgondië de door den dood van den gebeneficieerden kanunnik vacant geworden Heilige-Geest-prebende in de kerk te Tholen zoude geven aan Anthonys Cornelisz. Een ander persoon, die ook aanspraak op de collatie er van maakte, wordt nu opgeroepen om voor den Raad zijn recht te staven.

509. (R.) fo. 195 vso. 1438, Januari 14. Philips van Bourgondië bepaalt dat de Graaf van Oostervant, tot 6 weken na aankomst van Philips in Holland niet met „wanen versoecke” zal verbeuren de leengoederen (voornamelijk de heerlijkheid Voorne), die hij van de grafelijkheid in leen houdt.

518. 1438, Maart 9. *Philips van Bourgondië beleent Pieter en David van Bairsdorp met ambachts-heerlijkheden in Zeeland, die door den dood van Wouter van Bairsdorp aan hem gekomen zijn. Ze worden uitgegeven als rechte Zeeuwsche leenen. Voor elk gemet lands zal 3 grooten moeten worden betaald aan den Rentmeester-Generaal.*

fo. 202. Roerende Pieter van Bairsdorp ende David van Bairsdorp, gebroederen, van den Zeeuschen leengoederen, die mijn genadigen heer van Bourgondië him vercoft heeft.

Philips etc. doen cond allen luden, dat Wy wittelic ende wail vercoft hebben ende vercopen mit desen brieven Pieter van Bairsdorp ende David van Bairsdorp, gebroederen, sulc ambocht als hierna gescreven staet, dat Ons anbestorven is by dode Wouters van Bairsdorp ende gelegen is in onsen lande van Zuut-Bevelant, te weten dat derdendeel van XV gemeten ambochts, gelegen in 's Herabbenkerck, item dat derden deel van IICLV gemeten ambochts, gelegen in Symonskercke ende in Bairsdorp,

ende dat derden deel van IICLXXVII gemeten, C ende XXI½ roeden ambochts, gelegen ten Wairde, beloipt tsamen omtrent CLXXXII½ (sic!) gemeten ambochts.

Welc ambocht mit ambochtsgevolge, visscherye, vogelye, molenen ende allen synen toebehoeren, Pieter ende David van Bairsdorp voirsz. houden sullen van Ons ende van onsen erven, graven van Hollant ende van Zeelant, zy ende hoir erven tot enen rechten Zeeusschen leen. Ende hieraff hebben zy Ons betaillt by hande onsz. getruwen Rentmeesters-Generail van Hollant, Goidscalc Oom, diere Ons goede bewysinge off doen sal, van elken gemete IIII sc. gr. onser nuwer munte.

In oirconde datum XI dage in Mairte anno XXXVII secundum cursum.

519. (R.) fo. 202. 1438; Januari 29. Philips van Bourgondië beleent Jacob van Bairsdorp met deelen van ambachtsheerlijkheden in Zeeland, die aan hem gekomen zijn door den dood van zijn vader Wouter van Bairsdorp. Een klein gedeelte is bestemd voor Colijn, een bastaardzoon van Wouter, die er mee beleend wordt. Alles wordt in recht Zeeuwsch leen uitgegeven. Van elk gemet moet 2 Holl. schilden worden betaald.

525. 1438, Maart 26. *Philips van Bourgondië laat weten: Wijlen Jan, die bastert van Nyenrode had in pacht „die schoren, die gelegen sijn an den Meendijck in Poortvliet” tegen 1 Holl., schild 's jaars. Gijsbrecht van Upbuyren was zijn oomzegger en deze wilde die schoren nu graag in pacht hebben, omdat hij eigenaar was van den dijk en dezen moeilijk gebruiken kon zonder dat hij de schoiren er bij in pacht had. Hij krijgt die nu voor 5 jaar in pacht, tegen denzelfden prijs.*

'fo. 206 vso. Roerende een verpachtinge van schoren, die gelegen sijn in Poortvliet, up Gijsbrecht van Upbuyren.

Philips van Bourgondië doen cond allen luden, dat Jan, die bastert van Nyenrode, dien God genadich zy, voortijts in pachte genomen hadde tegen onsen Rentmeester by Wester Schelt, alle die schoren, die gelegen sijn an den meendijck in Poortvliet, van den dijcke, die Wouter Gellijszons was, ingaende ende streckende tot den drien dijcken an den polre van Priestermeet, durende tot synen wederseggen, alle jair om enen Hollantsen scilt. Ende, want denselven meendijck up dese tijt toebehoirt Gijsbrecht van Upbuyren, des voirsz. Jans susterzoon, denwelcken hy qualic bruycken mach, tenzy dat hy die voirsz. schoren mede in pachte hebben mochte, soe hebben Wy ter oitmoedigen bede van Gijsbrecht voirnoemt denselven verhuurt ende verpacht alle die voirsz. schoren te gebruiken om enen Hollantschen scilt 's jairs, die hy onsen rentmeester by Wester-Scelt alle jair uutreyken sal, alsoe Jan die bastert, zijn oom, dit te hebben plach in huyre, ingaende up huden ende durende vijf jair lang achtereenvolgende ende dairen tenden tot onsen wederseggen.

In oirconde etc. datum XXVI dage in Mairte anno XXXVII secundum cursum Curie.

526. (R.) fo. 207. 1438, Maart 31. Jan Pietersz., genaamd Jan Sobbert, uit Wolfaartsdijk, belooft den heer van Santes dat hij de breuke zal betalen, die hij verbeurd heeft, omdat hij van huis tot huis koren gekocht heeft.

527. (R.) fo. 208. 1438, April 3. Philips van Bourgondië geeft, op voorspraak van eenige familie-leden, gratie aan zekeren Jacob Jan Kantsz. uit Zierikzee, die veroordeeld was door het gerecht van Zierikzee tot een bedevaart naar O. L. V. in Nyevelle, wegens Godslastering bij het dobbelspel. Hij beveelt den autoriteiten hem weer geheel te herstellen in de positie, die hij vóór zijn straf in Zierikzee bezat.

Denzelfden dag wordt ook gratie verleend aan Jacob Jansz., aan wien door het gerecht van Zierikzee, wegens het weigeren van vrede, een bedevaart was opgelegd.

529. (R.) fo. 211 vso. 1438, April 1. Philips van Bourgondië laat weten aan den heer van der Veer, rentmeester van Bevesten- en Beostenscheld: Jan van Renesse houdt „mit foirtze”, na den dood van den vorigen leenman Herman van Wulven, het huis en goed Wulven, zijnde een recht leen, thans aan de grafelijkheid vervallen. Philips heeft het tweemaal laten opeischen, om het „in gewaerder hant” te houden, n.l. de eerste maal door Jan van Vyanen, de tweede maal door den Procureur van Holland, Benyairt Zay, maar Jan van Renesse verdedigt het slot met geweld van wapenen en heeft versmaad het aanbod, namens Philips gedaan, om, na een schriftelijke uiteenzetting door beide partijen, de zaak door leenmannen te doen beslissen. Daar het goed buiten het gebied van Philips („buten de palen van onsen lande”) ligt, kan hij het niet gewapenderhand nemen. Daarom beveelt hij den heer van Veere, zijn rentmeester in Zeeland, Jan van Renesse's leengoederen in Zeeland, die hem aanbestorven zijn van zijn vader en die hij van de grafelijkheid in leen houdt, in beslag te nemen en te gebruiken, totdat hij het huis en de goederen van Wulven zal hebben afgegeven, „in gewairder hant te houden tot desgenen behoef, die dair in gerecht sal worden bevonden” en totdat hij zich deswege zal „te rechte setten” voor „Ons ende onsen leenmannen of, in onser absencie, voir onsen Rade, gestelt van onsen wegen ter saken onser lande van Hollant” en totdat hij de te dezer zake verbeurde breuken zal hebben betaald.

536. (R.) fo. 220. 1438, Juli 22. Philips van Bourgondië geeft Jan de Bassy het huis ter Creke „mit den cingulen ende boomgaerden ende mit LX gemeten hoflants”. Een en ander zal voortaan afgescheiden zijn van het ambacht van dien naam. Het huis en het land is den Graaf aanbestorven naar Zeeuwsch recht door den dood van Floris van Haemsteden. Jan de Bassy krijgt het nu voor zijn leven lang om te bezitten, te bewonen, te gebruiken of te doen gebruiken, echter onder deze voorwaarden: dat Jan de Bassy den dijk, tot het land behoorend, in goeden staat zal houden, dat hij niemand van de vijanden van Philips of die uit Holland, Zeeland en Friesland verbannen zijn, gastvrijheid zal verleenen,

dat hij het huis goed zal onderhouden en bewaren en, indien noodig, het open zal houden voor Philips, zijn erven en nakomelingen, en voor de graven en gravinnen van Holland, Zeeland en Friesland.

537. (R.) fo. 220. 1438, Juli 26. Goederen van Jan van Renisse, gelegen in Zeeland, zijn van wege Philips van Bourgondië in beslag genomen door den heer van den Veer, daar Jan van Renisse het huis en goed van Uulve „crachtelic ingenomen ende gehouden heeft”. Philips beweert, dat het huis aan hem opgekomen is door den dood van heer Herman van Uulve.

Jan van Renisse, die meent dat voornoemd huis en goed hem als goed leen toebehoort, heeft zich gesubmitteerd aan den heer van Santes en den Raad voor wat betreft de „bruecke”, die hij deswege verbeurd mag hebben jegens den Landsheer.

De heer van Santes zal nu verder, bijgestaan door 12 leenmannen of meer van de Graafschap Holland, uitmaken, wien het goed toebehoort. En Jan van Renisse belooft zich bij die uitspraak neer te zullen leggen evenals of het gewezen ware door de vierschaar van het leengerecht („gelijc oft voir mynen genadigen here ende van synen leenmannen van Hollant gewijst wair, in der vierschaer van leenrechte sittende”). Den heer van Vere wordt thans gelast Jan van Renisse zijn goederen in Zeeland te laten gebruiken.

539. 1438, Juli 28. *Verkoop van aandeel in ambacht en ambachtsgevolg (met „maelryen, vogelryen, visscheryen ende allen synen toebehoeren”), in Domburg, en in Sherbeyntinskercke, in Walcheren gelegen. De koper zal deze aandeelen ambacht houden als een recht Zeeuwsch leen van de graven van Zeeland.*

fo. 222. Phillips van Bourgondië doen cond allen luyden, dat Wy vercoft hebben ende vercopen mit desen brieve Jan Pieter Willemz. sulc ambocht ende ambochtsgevolch, mit maelryen, vogelryen, visscheryen ende allen synen toebehoeren, als Ons angedomen ende bestorven is by doden Willems Pieter Willemz., gelegen in onsen lande van Walcheren, eerst in Domborch LXXIII $\frac{1}{2}$ gemeten ambochts off dair omtrent, in Sherbeyntinskercke XVIII $\frac{1}{2}$ gemeten ambochts, luttel min off meer, welc ambochts ende ambochtsgevolch mit allen synen toebehoeren voirsz. Jan Peter Willemz. voirnoemt ende sijn nacomeelingen houden sullē van Ons ende van onsen nacomeelingen, graven ende gravinnen van Zeelant, tot enen rechten Zeeuschen leen, ende hieraff heeft Ons die voornoemde Jan voldaen ende betailt by handen onses Rentmeesters Generail van Hollant, Goidscalc Oom, diere Ons voirt goede rekeninge ende bewysinge off doen sal, van elc gemet ambochts voirsz. ses scellinge groten onser nuwer munte. In oirconde etc. datum XXVIII dage in Julio anno XXXVIII.

540. (R.) fo. 223. 1438, Juli 31. Philips van Bourgondië beveelt aan schepenen van Zierikzee om naar stadsrecht vonnis te wijzen over lastig volk van „quaden fame”, dat aldaar bij dag en bij nacht allerhande ongerechtigheid pleegt. Tevens wordt den baljuw dierstad bevolen te dezer zake vervolging in te stellen tegen de delinquenten en hen voor schepenen dezer stad te dagen.

541. (R.) fo. 224. 1438, Augustus 11. Philips van Bourgon-dië maakt bekend verkocht te hebben aan Jacob Phillips Willem Hontsz. en aan Heynrick, diens broeder, 87½ gemet ambacht-elf gemeten tienden en een „quartier“, gelegen in „Noirtgouwe in onze lande van Schouwen, mit ambochte ende ambochts-gevolg, maelrie, vogelrye, visscherie ende anders allen sinen toe-behoeren“, zooals het den Grave is bestorven by doode van Clais Witte Ellensoons. Het gekochte zal van de grafelijkheid worden, in leen gehouden als een recht Zeeuwsch leen. Voor elk gemet, ambochts heeft de koper betaald 40 nieuwe grooten en van elk gemet tienden 4 gouden Engelsche nobelen.

545. (R.) fo. 226. 1438, September 1. De „ordinancie up die brouwerie ende koirne“, inhoudende, dat geen tarwe, spelt, rogge, gerst, haver, erwten of boonen buiten de grenzen van Hol-land, Zeeland en Friesland gevoerd mogen worden, wordt voor een jaar hernieuwd.

Gedurende nog drie dagen, na afkondiging van deze nieuwe ordonnantie, zal men het aanwezige gebrouwen bier uit Holland mogen uitvoeren, tegen invoer van koren; daarna is elke uitvoer van bier verboden, op straffe van verbeurdverklaring van het bier en het schip, waarin het bier vervoerd wordt, benevens een lijfstraf van 1 jaar van den uitvoerder.

Van wege de vriendschappelijke verhouding tusschen Holland en Zeeland, zal Zeeland koren in Holland mogen invoeren tegen uitvoer van bier uit Holland naar Zeeland. De invoerders van bier in Zeeland zullen echter in handen van den baljuw of schout een eed moeten afleggen, het bier niet ergens anders heen te zullen brengen, ook weer op straffe van verbeurd-verklaring van bier en schip, benevens lijfstraf van de schuldigen.

Mocht iemand, b.v. uit Brabant of Vlaanderen, bier uit Hol-land willen hebben, dan kan hij een, in de ordonnantie bepaalde, hoeveelheid bier krijgen, mits hij maar een hoeveelheid koren, éveneens in de ordonnantie bepaald, uit Brabant afkomstig, „openbairlic uptie merct vercope“. Niemand zal koren mogen koopen dan „uptie vrye mercten, dair men dat gewoonlic is te vercoepen.“ Koopt men echter toch ergens elders, dan zal, wan-neer dit ontdekt wordt, de koop nietig zijn; terugbetaling van het ontvangen geld zal moeten plaats vinden „binnen den ersten jaere naistcomende.“

Broodbakkers mogen eveneens slechts koren koopen op vrije markten en dan nog slechts bij hoeveelheden, noodig voor 14 dagen; evenzoo degene, die in hun huis koren verkoopen, alles op straffe van verbeurdverklaring.

556. 1416, Drie leenmannen van de grafelijkheid van Holland oorkonden, dat te hunnen overstaan Adriaan Hüge Reygersz. erkende aan Jan Gillisz., van Wissenkerck, deken van St. Pieter te Middelburg, te hebben verkocht en opgedragen eenig land in Berdam. En Adriaen beloofde, dat hij ten verzoeke van den koper dit land ten overstaan van den Graaf van Holland zou overdragen aan dengene, dien de koper zou willen en Adriaen erkende ter zake van dezen verkoop van leenland betaald te zijn.

fo. 236 vso. Roerende van die Craneweyde.

Wy, Michiel van Nyenwerve, Willem Jacob Wissensoensz., ende Florijs Reinersz, mannen ons liefs geduchts heeren van Hollant, oirkonden ende kennen dat voir ons quam Adriaen Hüge Reygersz. ende verliede hem dies dat hy vercofft, vergift ende upgedragen heeft in rechten vrien eigendommen heeren Jan Gillisz. van Wissenkerck, deken van Sinte Pieters in Middelborch, XII gemeten leenlands, lichtelijc min off meer, liggende in Berdanme prochie, noirdoist van den nyen hove by Heinric Dumen, binnen desen IIII gemerken: Jacob Hügez. an die Oistzyde, heer Jan voirsz. an die Zuytzyde, Alexius van der Velde an die Westzyde ende Pancaes Boytenz. an die Noyrtzyde, dat heer Jan voirnoemt jegens Adriaen voirz. gécocht heeft. Ende Adriaen voirnoemt gelovet heeren Janne voirsz. altoos tot zynen vermanen dit voirsz. leenland voir mynen lieven genadigen heere van Hollant over te dragen ende over te geven in rechten vryen eigendomme up dengenen, die heer Jan voirsz. wil. Ende Adriaen voirsz. verleyt hem dies dat heer Jan voirnoemt hem wael betaelt heeft, beede den eersten penninc ende den lesten van dese voirsz. leenlande. In kennisse der wairheyte, so hebben wy, mannen boven genoemt, desen brief besegelt mit onsen segelen uuthangende. Dit was gedaen int jair ons Heeren dusent vier hondert ende vijftiene upten negenden dach in Februaryo.

557. *Ongedateerd (vermoedelijk 1438, October). Clais Henricz, verscheen voor den Raad op den hem beteekenden dag en legde den brief over, welks inhoud hierboven staat en zeide, dat zijn ouders en hij op grond van dezen brief in 't bezit waren van de Craneweyde. De tegenpartij, van welke dit goed was gekomen, Poppe en Gillijs Adriaensz. namelijk, waren niet verschenen. Deze worden nu nog eens, en wel voor de derde keer, opgeroepen, nu tegen den 25en October, op straffe van veroordeeling overeenkomstig den jegens hen gedanen eisch.*

fo. 237. Het is te weten dat Clais Henricz. gecomen was in den Hage voir den Rade mijns genedichs heeren upten dach, die hem beteykent was, ende thoende alsulken brief als hier voir gescreven staet ende seyde dair up mondelic, dat hy up dien brief in den besete van die Craneweyde was ende oec desgelyx sijn ouders geweest hadden, ende en vermat hem vorder geen recht noch toesegeen dan mit dien brieve ende dat hy seyde dattet up sijn oudevader, up sijn vader ende up him te boecke overgeset soude wesen.

Ende omdat die erffgename dair dese goede off gecomen sijn, te weten Poppe ende Gillijs Adriaensz., alhier voir den Rade niet gecomen en waren ten dage, die him beteykent was, so is him weder eenen dach van rechte geleyt derde werff in den Hage te wesen mit hoeren bethoene upten XXVsten dach van Octobri des avonts in der herberge, ende, off sy niet en quamen, vervallen te wesen van die aensprake, die up him gedaen is, ende dairtoe van sulken coste als dair sy dan in verwonnen sullen worden.

566. (R.) fo. 245. 1438, October 28. Jan Jan Everaertsz. beloofde „an handen” van den heer van Santes, dat hij, binnen een maand nadat hem er „wete” van gedaan zal zijn, als balling buiten 's lands zou trekken overeenkomstig de ordonnantie op het koren, „ter betering van sulke bruecke ende misdaden als hij daertegen gebruect ende misdaen heeft.” De heer van Santes en de Raad hadden hem veroordeeld tot betaling van 60 schilden Clinckairts, terwijl de baljuw van Reimerswaal verplicht zou zijn hem het bier, koren en de schepen terug te geven, zonder korting.

568. (R.) fo. 247 vso. 1438, November 11. Philips van Bourgondië laat weten: De stad Cortkene in Zeeland heeft aan „Onsen getruwen Rade, gecommiteert ter zaken onser lande van Hollant” de acten getoond, waarbij Graven van Holland haar het eeuwigdurende recht hebben toegekend om des Woens dags een weekmarkt te houden. In verband met de ordonnanti op het koren is door officieren en dienaren bezwaar tegen di markt gemaakt. Philips staat de stad Cortkene toe, haar week markt te blijven houden en beveelt de officieren en verdere dienaren in Zeeland, om Cortkene rustig te laten gebruik maken van haar recht.

570. 1438. December 16. *De heer van Haemstede heeft eenige dienaren naar den Raad gezonden, om te vragen wat hij moest doen met eenige schepen, die zijn onderzaten hadden aangehaald en die geladen waren met koren, Hamburger bier en andere goederen. Hem is geantwoord, dat hij al de goederen, die in die schepen zijn, voor zoover ze uit het Pruisische komen of uit eenige landen, met welke Holland geen vijandschap heeft, moet verkoopen en de opbrengst leggen in „gewairder hant”, tot de komst van den heer van Santes, opdat alsdan nader beslist zal worden hieromtrent. Het goed, dat in de schepen zich bevindt, en dat afkomstig is uit Holstein of uit de zes Wendische steden, die des lands vijand zijn, zal men prijs verklaren en verdeelen („boyten ende pairten”), maar 't mag niet uit Holland en Zeeland gevoerd worden. Uit de opbrengst van het verkochte goed zullen ook de vrachtpenningen der schippers worden betaald, doch dit bedrag moet voorloopig ook „in gewairder hant” gelegd worden.*

Nog zijn de onderzaten van Haemstede rekening schuldig aan die van Antwerpen en Mechelen wegens genomen goed. Den heer van Haemstede wordt opgedragen deze zaak te regelen.

fo. 250. Roerende den heere van Haemstede van enigen scepen, geladen mit koorn, Hamburger bier ende anderen goede, die sijn ondersaten angehaelt hebben upter zee.

Alsoe die heere van Haemstede gesent heeft enige syne dyenaren an den Rade van Hollant, te kennen gevende, hoe dat sijn ondersaten angehaelt hebben upter zee enige scepe, geladen mit koorn, Hamburger bier ende andere goede,

om te weten wes men dairmede doen soudē, gemerct dat oirloge tegen den Oisterlingen ende die wairninge, dairup uutgesent. Soe is hem dairup verantwoirt ende overdragen by den Rade, dat hy alle die goede, die in den voirsz. scepen sijn, als koorn ende anders, dat gecomen is uut Pruysschen off uut enigen landen, dair die lande van Hollant geen vyande mede en sijn, sal doen vercopen binnen Hollant off Zeelant, ende tgelt, dairaff comende, leggen in gewairder hant, totter coomste toe des heeren van Santes, om alsdan voirt geordineert te worden wes men mit den gelde doen sal. Ende wes goede in den voirsz. scepen angehailt is, gecomen uut den lande van Holsten off uut den ses Wendschen steden, die des lants vyande sijn, als Hamburger bier off anders, die salmen boyten ende pairten up die wairninge, behoudelic dat ment uut Hollant noch uut Zeelant niet voeren en sal, ende sulke vrachte als men behoirlic is te geven den scippers van den voirsz. goeden, die sal die heer van Haemsteden an hem nemen van den gelde, dat comen sal van den goeden, dier vercoft sullen worden ende dat gelt mede leggen in gewairder hant, totter coomste des voirsz. heeren van Santes, om alsdan geordineert te worden, wie dat sculdich sal wesen te hebben. Voirt, want die ondersaten des heeren van Haemsteden sculdich sijn dien van Antwerpen, van Mechelen ende anderen verrechtige te doen van sekeren goede; hem genomen in der maent van Meye lestleden, gelijc als dat by den Rade, Ridderscip ende Steden van Hollant up die tijt overdragen was, soe lasten die Rade dair mede den heere van Haemsteden, dat hy soe veel doe, om synen ondersaten, dat hijs seker zy van hem, om dien van Antwerpen, van Mechelen ende anderen, die gebreken an hem hebben, betalinge te doen, dat dairaff niet meer clage en come, off dat hy tgelt, dat van den Hamburger bier ende van anderen goede, gecomen uut vyander lande, dat voir geordineert is te boyten, niet uut synen handen sceyden en laet, mer dat houde, om dairmede te betalen dengenen, die gebreke hebben, soe verre als dat strecken mach.

Gedaen upten XVIen dach in Decembry anno XXXVIII, by mynen heere den Grave van Oistervant, Wassenair, IJselsteyn, Abele, heeren Jan van Wassenair, Assendelf, Poelgeest, Zijl, Willem van Naildwyc, Oom, Renisse, Mye ende meer andere.

573. (R.) fo. 251 vso. 1438, December 20. Aan Martijn Willemsz., bastaard van Scengen, die boonen, erwten en wikken ingescheept had met de bedoeling deze naar Antwerpen uit te voeren, is deze lading ontnomen door Dirc Jansz., en zijn gezellen. Martijn Willemsz. had zich hierover beklaagd bij den Raad. De Raad veroordeelt echter Martijn Willemsz. tot een verbanning uit Holland, Zeeland en Friesland gedurende drie jaren, en verklaart verbeurd de boonen en erwten, daar hij de ordonnantie op het koren overtreden heeft, om welk feit Dirc Jansz. dan ook slechts de boonen en erwten aan Martijn Willemsz. ontnomen heeft. De wikken en bovendien de zakken zullen aan Martijn Willemsz. vergoed worden.

Aangezien de Raad niet bewezen acht, dat Martijn Willemsz. reeds meerdere malen het uitvoerverbod overtreden zou hebben, zal de Raad eerst, na verder onderzoek, hierover uitspraak doen.

DEEL III.

MEMORIAEL, ROERENDE VAN SAKEN, D.....
GESCHIEËN TUSSCHEN ALREHANDE PERTYEN..... EENRE
ZYDE OF VAN DER ANDERE, OMB..... GENADIGS HEEREN
WEGEN 'S HERTOGEN..... ENDE VAN LYMBORCH, GRAVE
VAN..... TERSTEN DACH VAN MERTE INT JAIR..... NA
DEN LOIP. SHOIFS VAN HOLLANT..... LESTEN DACH VAN
DER.....
... BEGINNENDE XIIIEN..... EYNDENDE III DECEM.....

661. (R.) fo. 85. 1436, Mei 19. De Raad besluit dat de heer van Santes, als „overste van den Rade, geordineert ten saken van Hollant,” met andere Raadsheeren een uitspraak zal doen in het geschil tusschen de Jonkvrouw van Cleve en de stad Zierikzee omtrent de goederen te Dreyschier. Den gemachtigde van de jonkvrouw van Cleve, Boudewijn van Zwieten, is dit mondeling medegedeeld. Hierbij waren: de heeren van Santes, Floris van den Abeele, mr. Bertold à la Truye, mr. Joes van Steelant en Jan van der Mye.

Deze uitspraak is vervolgens eenige malen uitgesteld, o.a. op 27 Augustus 1436, op 21 October 1436 (fo. 100 vso.), op 4 December 1436 (fo. 105), op 7 Januari 1436 „overmizt dat die stroomen overal beleegt zijn mitten yse”, en op 25 Februari (fo. 111).

664. 1436, Juni 7. *Productie van stukken in zake het proces over de houtvesterij van den Haarlemmerhout.*

fo. 86. Roerende mynen heer van Oistervant ende Jonckheer Willem van Brederode van der houtvesterye van Haerlemmerhout.

Upten XIIsten dach van Junio is gecomen voir den Rade mijns genadichs heren in den Hage Jonckheer Willem van Brederode upten zynen dach, die him beteyckent was bij den Rade ter antwoirde tegen des Graven sendebode ende Rade van Oistervant, roerende der houtvesterye van Haerlemmerhout, dair Jonckheer Willem voirsz. uptien tijt zijn scriften overlevert den Rade. Ende die worden weder overgeleverd Heynrik van der Goes, om die mynen here van Oistervant te besenden, om dairup in geschrifte weder te mogen antwoirden off hy wilde, twelke hy doen soude tusschen dit ende den eersten dach van Julio naistcommende, dair Jonckheer Willem dan die weder ontfangen sall by den Rade. Gedaen in den Hage upten XIIsten dach van Junio voirsz., daer by waren van den Rade: die heer van IJselstein, die heer van Wassenaer, heer Florys van den Abele, Goidscalc Oom, rentmeyster, meyster Bertelmeus à la Trye, meyster Joes van Stelant, Jan van der Mye ende meer anderen van den Rade ende Clercken.

678. (R.) fo. 95. 1436, Juli 30. Jannijn van Lannoy diende een aanklacht bij den Raad in tegen de heerschappen van Schellacht en Pieter, den bastaard van Jan Hendriks van Schellacht, bewerende dat zij hem te kort hadden gedaan door de kosterij van Schellacht, welke hem door den Landheer was gegeven, aan een ander te geven. De heerschappen van Schellacht en de zoon van Hendrik voornoemd werden daarom opgeroepen, om den 28en Juli voor den Raad te verschijnen, om zich te verantwoorden tegen den Procureur van den genadigen heer en tegen Jannijn voornoemd. Op dien dag verscheen voor den Raad Gerrit Adriaanz., een der heerschappen, namens deze allen, en Willem, de bastaard, namens zijn broeder. Dezen beweerden nu voor den Raad, dat zij volgens het recht van Zeeland het recht hadden over die kosterij te beschikken, en bovendien dat deze quasstie niet bij den Raad thuis hoorde, maar voor het plaatselijk gerecht. De Procureur van den Hertog en Jannijn samen stelden nu een geschrift op, waarin alle redenen vermeld stonden, waarom deze zaak wél bij den Raad thuis hoorde, welk geschrift zij den Raad voorlazen en aanboden in afschrift aan de tegenpartij over te leveren. Aanvankelijk weigerden Gerrit en Willem het aan te nemen en hierop te antwoorden, maar tenslotte, nadat de Raad hun op hun verzoek een maand bedenktijd toestond, beloofden zij de zaak te zullen overwegen. Den 27en dag er na moesten ze dan weder voor den Raad komen.

Hier waren bij de heeren: Gerijt van Zijl, mr. Henric Utenhove, Claes van Diepenbroeck, mr. Bertelmeus à la Truye, mr. Joos van Steelant en Jan van der Mye.

687. (R.) fo. 105 vso. 1436, December 7. Matheus die Kock, of anders dengeen, die aanspraak maakt op het school- en schrijfambacht van Poortvliet, wordt bevolen, om op 15 Januari voor den Raad te verschijnen, om gehoord te worden tegen Pieter Kote, priester, en alle bewijzen mee te brengen, welke op zijn recht betrekking hebben.

710. (R.) fo. 129 vso. 1437, Maart 17. Heer Pieter Kote klaagde voor den Raad dat Matheus de Kock hem bemoeielijkte in de „scolasterye ende clerckambocht” van Poortvliet, die hij gekregen had bij brief van Hertog Albrecht. Matheus de Kock zei hiertegen dat hij deze al 22 jaar in zijn bezit had krachtens brief van Willem van Beieren. De Raad stelde een compromis voor, daar partijen „brieve hadden „uyten hoove van soe groiten heeren” en „die sake so out was”. Op weigering van heer Pieter werd partijen gelast, om wederom te verschijnen op een dag, waarop de Landheer zelf er vermoedelijk zou zijn. Was de Landheer er niet, dan zou de Raad beslissen. Eischer verschijnt niet en Matheus eischt vervallen verklaring van diens aanspraken. De Raad gaat hierop niet in, omdat beide partijen brieven hebben, het een oude zaak is en omdat „her Pieter niet van al ten grote beleyde wesen en soude, als men seyt”. De Raad echter stelt alsnog een dading voor, waarvoor ze tevens scheidsmannen aanwijst. Mocht heer Pieter hiermede geen genoegen nemen, dan zal hij „sijn recht anders wair versoecken, dairt him gelieft.”

711. (R.) fo. 131 vso 1437, April 8. Bevel van Philips van Bourgondië aan Daniel van de Poel, om te verschijnen voor den Raad, om zich te verweren tegen een klacht van den abt van der Does, terzake van hinder, hem aangedaan in 't bezit van sommige tienden van Crabbendijke en zoo mogelijk tot een vergelijk te komen.

715. 1437, April 27. *Er was bij een zoen uitgesproken, dat zeker ambacht zou blijven toebehooren aan Wouter Huygenzoon, Willem Janszoon en Claes Borissezoon, die het gekocht hadden van den Rentmeester van Zeeland, naardien het aan de Grafelijkheid was vervallen. Dezelfde personen zouden krachtens dien zelfden zoen mogen houden een ander ambacht, dat wegens wanbetaling van schot aan de Grafelijkheid was vervallen, en dat zij eveneens gekocht hadden; doch zij zouden bij wijze van schikking betalen aan de erven van den vroegeren eigenaar 60 schilden. Men erkent voor den Raad deswege betaald te zijn.*

fo. 135. Roerende Wouter Hugenzoen, Willem Janszoen ende Clais Borissezoen, up een zyde, ende Berwout Cleewairtzoen ende Heynric Phillipszoen, up dander zyde.

Also die zoene, tusschen partyen in Schouwen lest uitgesproken, in enen punte begrijpt roerende van den ambochte, dair of dat hem Phillips Cleewairtzoen of eenige van sijnre partyen rechts vermeten wilden ende wylen plach toe te behoeren Jan Floriszoen, dat dat selve ambocht bliven sal Wouter Hugen zoons, Willem Janszoons ende Clais Borissezoons, die dat gecoft hebben tegen den Rentmeester van Zeelant, overmits dat dat minen genadigen heer anbestorven was. Ende van alsulke ambochte, dair of hem Phillips Cleewairtzoen becroenende was, twelke Wouter, Willem ende Clais bezeten hebben ende toe te behoeren plach sinen vader, dair of die voirsz. zoene uitwijst, dat Wouter, Willem ende Clais dat behouden zullen, mits dat sy dat tegen den Rentmeester van Zeelant gecoft hebben ende bereden ende ofgewonnen was na custume des Lants van Zeelant, ende in mijns genadich heeren hande gecomen is, mits gebreke van schote sint der zoenen, gemaect tusschen minen genadigen heer ende mijnre vrouwe van Oostervant. Nietmin, om beters ende genoechs wille, souden sy den voirnoemden Phillips betalen tsestich schilden. So sijn up heden geweest voir minen heer van Santes ende anders den Rade, hierna gescreven, Berwout Cleewairtzoen ende Heynric Phillipszoen ende bekenden ende lyeden voir minen heer van Santes ende anders den Rade, dat sy van desen LX schilden wel voldae ende betaelt sijn ende schelden Wouter, Willem ende Clais dair of quijt. Gedaen in den Hage voir minen heer van Santez, den heer van IJsselstein, meester Heynric Uttenhove ende Goidscalc Oom, den XXVIIsten dach in Aprille, anno XXXVII.

. 716. 1437. April 29. *Daniel van den Poele was gelast te verschijnen voor den Raad in een geschil tusschen hem en de abdij ter Does over tienden te Krabbendijke. Hij verscheen niet en had zelfs den „rentier“ van dat klooster, te Krabbendijke gevestigd, „ontzegging“ gedaan en hem zelfs „bestand“ geweigerd. Voor deze ongehoorzaamheid zal hij gestraft moeten worden. Eerst nog wordt*

hem een nieuwe dag opgegeven, om persoonlijk of bij gemachtigde te verschijnen. Daarvoor krijgt hij een vrijgeleide. Indien hij wederom niet verschijnt, zal de Raad den rentier recht doen en Daniel vervallen verklaren van zijn aanspraak. Tenslotte wordt hij gelast op „lijff ende goede”, om „enen goeden vreden ende bestant” te geven aan den „rentier” en al de zijnen. Bij overtreding zal hij voorbeeldig gestraft worden.

fo. 135 vso. Roerende Daniel van den Poele tegen den rentier van Crabbendijck.

Philips etc. laten u weten, Daniel van den Poele, hoe dat Wy u onlanx geleden gescreven ende ontboden hadden, daer u die wete aff gedaen was by Jan van Haemsteden, dat ghy opten XXVIIIsten dach van Aprille lestleden comen off gemachticht senden soudt in den Hage by onsen getruwen den heer van Santes, oeverste, ende den anderen onsen Rade, gestelt ten saken onser lande van Hollant, om u te verantwoirden tegen den rentier voirn. van Crabbendijck, alsoe van ene tiende, dair die voirsz. rentier int besitte aff is van des Goedshuys wege van der Does, ende dair ghy u rechts toe vermet, ende dairup hadden Wy u mede een geleyde gesendt, twelke ghy niet gedaen en hebt. Oick mede hadden Wy by onsen Rade den voirn. Jan van Haemsteden gelast, want ghy den rentier voirn. gedreicht hebt ende doen ontseggen, dat hy een bestant maken soude tusschen den rentier ende u. Des sy dy onser gebode overhorich geworden in versmadenisse van Ons, oick hebby geweygert een bestant te geven den rentier voirn., twelke Ons in geenrewijs te lyden en staet van u noch van yemande, sonderlinge van den ontsegge, dat Wy ongecorrigiert niet laten en sullen in tyden ende in wylen. Doch soe ontbieden Wy u ende bevelen noch eens voir al, dat ghy upten lesten dach van Meye naistcomend coomt off yemant, van uwer wegen gemachticht, sendet in den Hage by onsen Rade voirsz. mit allen uwen bethoene ende besceyde, die ghy u vermet te hebben tegen den rentier van Crabbendijck upten tienden, dair om dat ghy in gescele sijdt tegen hem, ende dair sal u goet recht geschien. Ende dairup senden Wy u noch een geleyde veylich te comen ende te varen. Ende al wairt dat ghy noch niet en quaemt, nochtans sullen onse Rade den rentier voirn. recht doen ende wysen u vervallen te wesen van uwer ansprake upten voirsz. tienden. Voirt bevelen Wy u, up uwe lijff ende goede, dat ghy by versoecke van onsen secretaris Claes den Vriese den voirn. rentier ende alle die syne enen goeden vreden ende bestant geeft tot Bamisse toe naestcomende voir u ende alle die uwen, soe dat hy sonder hoede van u ende den uwen blyve moige, want Wy him ende die syne in onser protectie ende bescermenisse genomen hebben. Ende wairt dat ghy hier inne overhorich wairt, Wy willen dat houden ende verhalen an uwe lyve ende goede ende dairan u alsoe doen rechten, dat ghy anderen exempel wesen sult. In oirkonde etc. Datum upten XXIXen dach van Aprille, anno XXXVII.

720. (R.) fo. 138 vso. 1437, Mei 15. De zaak tusschen de jonkvrouw van Cleve en de stad Zierikzee wordt nogmaals aangehouden tot 15 Juni opdat partijen zich beraden kunnen, of zij in het voorgesteld vergelijk willen treden of recht verlangen.

724. (R.) fo. 147: 1437, Juni 4. De „rentier” van Crabbendijck is komen klagen over onrecht van den kant van de kinderen van heer Gijsbrecht van de Poele over tienden in Zuid Beveland, in den ouden polder van Hinkelin, die hij (rentier) en zijn voorvaderen vanwege 't klooster van der Does meer dan 90 jaar rustig bezeten hadden, waarvan hij brieven overlegt van 1341 (Dertiendag 1340) van den Graaf van Holland. Daniel van de Poele, optredende voor zich en zijn broeders, beweert, dat de rentiers hem en zijn voorouders langen tijd te kort gedaan hebben door tiend te heffen van 113 gemeten land in dien polder, die „hoir ouders voortijts vry gecoft hebben” bij brief van den Graaf van Holland in 1342 („des Donre daghes na den Heyligen Sacrament dage int jair ons Heren MCCCXLII”). En al hadden de rentiers tot nu toe den tiend geheven, dit geschiedde steeds onder protest van de zijde van de familie van de Poele.

De Raad verbiedt Daniel en ieder ander, die iets te maken heeft met die 113 gemeten land, om òf zelf er tiend te heffen, òf eenige „moeyenisse” of „ansprake” den rentier te doen en wel omdat: 1° de brieven van het klooster van der Does en van Crabbendijck ouder zijn dan de brieven van „heren Gijsbrechts zonen van den Poele”; 2° de rentiers van Crabbendijck vanwege het klooster al „meer dan twee praescriptiën” lang den tiend geheven hebben, en al hebben de van de Poele's geprotesteerd; zij dat niet in rechte gedaan hebben, „alse behoirt hadde”; 3° al staat in de brieven van van de Poele, dat zij 113 gemeten „vrij lants” hebben zouden, dan nog er niet in staat, dat zij zelf den tiend zouden hebben of dat het land vrij zou zijn van tienden te geven.

743. (R.) fo. 157. 1437, Augustus 7. De Raad stelt uit de zaak tusschen de jonkvrouw van Cleve c.s., eenerzijds, en die van Zierikzee, anderzijds, om alsnog aan de jonkvrouw te vragen, of zij treden wil in het vergelijk, dat destijds was voorgesteld.

751. (R.) fo. 163. 1437, Nov. 5. Jan Bertoenszoon belooft in handen van den heer van Santes, dat hij op straffe van boete zich zal houden aan de uitspraak, die de heer van Santes en de andere Raden zullen geven tusschen Floris van Haemstede en hem, wegens geschil over tiendgeld. Jan wordt veroordeeld zekere som te betalen aan Gillijs, den Bastaard van Haemstede, ten behoeve van Floris. Bij niet betalen zal hij terstond in den Haag zijn intrek nemen in een herberg, („in den Hage in comen leysten in een herberge”), die de heer van Santes hem zal beteekenen, en daar tot de betaling toe in blijven, op verbeurte van voormelde boete.

752. (R.) fo. 164. 1437, Nov. 18. Philips van Bourgondië laat weten aan den Rentmeester Bewesterschelt, den heer van der Veer, dat een achttiental met name genoemde personen beloofd hadden te betalen zulke breuken, als zij tegen den Landsheer verbeurd hadden, omdat zij den dijkgraaf tusschen Honte en Hinckel vrees aangejaagd hadden („gevreest hebben”) en dat wèl volgens bepaling, door den Raad daaromtrent vast te stellen. Met open brieven waren ze opgeroepen, doch ze waren niet verschenen. Dus wordt last gegeven hen te vangen en voor den Raad te geleiden of zekerheid van hen te nemen, dat zij zullen komen.

753. (R.) fo. 164 vso. 1437, Nov. 19. Philips van Bourgondië laat aan Jan van Heemstede weten, dat ter kennis van den Raad is gekomen dat hij door zijn schout heeft doen wegnemen tarwe van Danckart Heinricxzoen van der Creke, hem (Danckart) aanzeggende, dat hij die tarwe naar Brabant wilde uitvoeren, en dat ze verbeurd was. Jan wordt er aan herinnerd dat hij reeds een keer deswege is gedagvaard voor den Raad, om Danckert te antwoorden, maar dat hij niet is gekomen. Ten tweede male wordt hem nu bevolen het koren aan D. te leveren of anders op 14 December e.k. voor den Raad te verschijnen, met mededeeling dat bij niet verschijning zijn goed zal worden gearresteerd en gehouden zal worden totdat hij hetzij aan D. de tarwe levert hetzij verschijnt om te antwoorden.

758. *Ongedateerd. Adriaen Beyerszoon van Rotterdam klaagt tegen den plaatsvervangenden baljuw van Arnemuïden, dat deze hem recht weigert tegen een Engelschman, die den klager zijn schip had afgenomen op den Zeeuwschen stroom. De plaatsvervangende baljuw is verschenen evenals Adriaen. De beslissing wordt uitgesteld.*

fo. 168 vso. Roerende Adriaen Beyerszoon van Rotterdam ende Jan Hugezoon, stedehouder van den baillu van Airnemuyde.

Alsoe Adriaen voirn. clachtich gecommen is voir mynen heer van Santes ende anders die Raide mijns genedichs heeren, geordineert in Hollant, dat de stedehouder voirn. him in gebreke soude wesen recht te doen up eenen Engelschman, aldoe dair wesende, die him dair tevoiren upten stroem van Zeeland zijn scip, goed ende gelt affgenomen hadde, also hy secht, etc. Den voirsz. stedehouder was dach bescheyden hier te commen voir den Raide voirn, dair zy upten dach van huyden beyde geweest hebben. Ende, elken gehoirt in zynen bethoene ende bescheyden, is de zake upgeset, elken onvermindert in zynen rechte, tot half Marte toe, om alsdan, bij alsoe dat den voirsz. Adriaen binnen desen tyde geen verrichtinge en geschiede ende de saken clair bevonden worden also hy gethoent ende angebracht heeft, hem dair aff alsulck bescheyt te doen, ten lancsten binnen den eynde van der maend voirsz., dat him des mugheliken tevreden wesen ende den synen te bet genaken sal. Actum, presentibus Santes, Wassenair, Abeel, Gend, F. Borssel, Diepenborch, Oerh, Zweeten, Uutenhove, Renesse ende meer andre, etc.

759. (R.) fo. 170. 1438, Januari 14. Gillis, de bastaard van Haemstede, van wege den dijkgraaf van Beoosten Ierseke in Zuid-Beveland, had „in den Hage voir minen heer van Santes ende die andere heeren van den Raide, geordineert ten saken van Hollant ende van Zeelant”, geklaagd tegen Adriaen van Reymerswale en diens broeders en hun onderzaten, over de dijkage aldaar. Adriaen is „dairoff te tale geset voir den Raide voirsz., die him dairup verantwoordt heeft”. Partijen zijn vervolgens aan de uitspraak van den Raad „gebleven”. De Raad beslist dat Adriaan en zijn broeders met hulp van den Landsheer van zijn onderzaten zal innen een omslag („een scattegelde”), dien de dijkgraaf op grond van het aantal gemeten van het ambocht eischt. Daarmede zullen de pandbrieven van de gezworenen, die de dijkgraaf op Adriaen en zijn broeders heeft, dood zijn. De gebroeders zullen voor hun eigen bezittingen nu ook den verschuldigten omslag („scatte”) betalen. Aangezien in het ambacht ook vele poorters van Reimersnaal „inroeren”, die het „voirsz. gelt” niet betaald hebben, en de poorters nog veel meer ander geld schuldig zijn, zoo zal de dijkgraaf binnen Reimerswaal trekken, „ende spreken recht up die poirteren voirsz.” Wat hem toegewezen zal worden, zal hij tweeschat inpanden, zonder transactie („sonder hem des te verdragen”). Komt hij aldus niet tot zijn éénschat geld, dan zal de Raad hierin nader voorzien. Doch Adriaen moet den dijkgraaf hierbij behulpzaam zijn. Aangehouden wordt de beslissing op verschillende klachten van Adriaen tegen den dijkgraaf, als ter zake het feit dat zijn onderzaten niet betaald zijn geworden voor hun arbeid en ter zake van een timmerman, die aan de sluizen binnen het ambacht van Reimerswaal gearbeid had en meer andere van dien aard. Want de heeren van den Raad zijn van plan zelf naar Reimerswaal te gaan, om nadere orde te stellen op de dijkage.

766. (R.) fo. 176 vso. 1438, Maart 7. Inzake de twee geschillen, welke tusschen de partijen bestaan, is omtrent het eerste (over den verkoop van een ambacht), beslist dat vóór Pinksteren jonkvrouw Willem van Reymerswale zal moeten bewijzen, dat het ambacht door haar man Jacob van Schoonhoven, aan Vrank van Domburg verkocht is, voor $3\frac{1}{2}$ Peter per gemet, terwijl jonkvrouw Dankert Hallincxdr. zal moeten bewijzen, dat het ambacht op Vrank van Domburch, haar man, „te boecke geteykent staet” en „hoe ende in wat manieren dat dat geteykent is”. Het tweede geschil (over een erfenis, aan jonkvrouw Willem van haar oom Klaas van Reimerswaal opgekomen) wordt verwezen naar het gerecht van de stad Reimerswaal, omdat daar het sterfhuis gelegen is. Mochten die van het gerecht van Reimerswaal omtrent eenige punten niet onderling tot overeenstemming komen, dan kan het twee of drie uit zijn midden naar den Raad zenden, die hun alsdan van advies zal dienen.

767. (R.) fo. 178. 1438, Maart 11. De deken en het kapittel der St. Pieterskerk te Middelburg hadden zich tot den Paus en den Keizer gewend, om zich over de stad Middelburg te beklagen, die hen ten onrechte accijns wilde laten betalen. De Raad heeft de stad Middelburg voor een procedure buiten 's lands willen behoeden, en voorts overwogen dat de Graaf in Holland en Zeeland fundator is van het kapittel, en heeft weten te bewerken, dat deken en kapittel hun vordering drie jaar opschortten. Dekens en kapittel hebben nu Middelburg voor den Raad in den Haag gedagvaard. Thans weet de Raad te verkrijgen, dat zij zich onderwerpen aan 4 Raden, door ieder der partijen twee aangewezen. Kunnen deze het niet eens worden, dan zal de Landsheer of, in zijn afwezigheid, de heer van Santes met de andere Raden een overman zijn. „Mochtte hem des niet geschieden”; dan vroegen deken en kapittel verlot, om hun recht te zoeken bij den hetzij geestelijken of wereldlijken rechter, „die him dairtoe geset” was of zou worden.

De gedeputeerden der stad krijgen uitstel tot half Augustus, om zich hierop te beraden. Voor het geval dat de stad hierbinnen het voorstel niet aannemen mocht, wordt aan deken en kapittel het gevraagd verlot verleend, mits dat zij, alvorens te gaan procederen, dit eerst aan den Raad mededeelen.

Hierbij waren: de heer van Santes, de graaf van Oostervant, de abt van Middelburg, de heer van IJselstein, Floris van den Abele, Gerijt van Zijl, Gerijt van Poelgeest, mr. Henric Uutenhove, Goidscalc Oom, Jan van der Mye en meer anderen.

769. (R.) fol. 181 vso. 1438, April 3. Olivier van der Mailstede en zijn neef Willem van Everingen, hebben de beslissing van een geschil, omtrent een tiende in Schouwen, opgedragen aan vier zegslieden, met den heer van Santes „mit den Rade van Holland als overmans.” Olivier had de tiende na zijn vaders dood te leen gekregen van den Proost van St. Marie te Utrecht en gedurende eenige jaren er het genot van gehad. Deze Proost, bewerende dat Olivier hem niet zijn jaarlijksch deel uit de tiende betaalde, heeft vervolgens aan diens oom, Wolfaert van der Mailstede van Everingen, de tiende gegeven. Deze Wolfairt en na zijn overlijden diens zoon Willem van Everingen voornoemd hebben vervolgens de tiende genoten. Het blijkt thans dat Olivier jaarlijks te Zieirkzee, waar de Proost zijn aandeel der in Zeeland geinde tienden placht te ontvangen, geweest is om het den Proost verschuldigde te betalen, maar dat tengevolge van den oorlog met het Sticht er niemand was, om deze bedragen te ontvangen, terwijl Olivier ook niet naar Utrecht reizen kon. Aldus waren de informaties, die de 4 zegslieden den heer van Santes en den Rade aanbrachten.

Om deze reden en „oick omdat Olivier voirn. by den leenheere van der voirsz. tiende noch by synen mannen niet verwonnen en is mit den rechte uut den besitte van der voirsz. tiende”, hebben de 4 zegslieden met den heer van Santes „en den Rade van Hollant als overmans” eendrachtig beslist dat Olivier voortaan in het bezit van de tiende zal zijn totdat leenheer met leenmannen anders zouden mogen vonnissen.

De zegslieden en de overman houden de beslissing aan voor zoover betreft het geld, dat Willem van Everingen reeds gebeurd heeft van deze tiende en ook betreffende het geld dat terzake van deze tienden onder de vier zegslieden ligt „van een deel jairschairen.”

796. (R.) fo. 204. 1438, October 14. Tusschen Wolfairt van de Mailstede en zijn nicht, jonkvrouwe van Schoonhoven, de vrouw van Jacob van Schoonhoven, is een minnelijke schikking getroffen door den heer van IJsselsteijn en Claes de Vriese: Wolfairt zal de goederen, die de jonkvrouw in Zuid-Beveland heeft, verder ongemoeid laten, maar wat betreft de vordering, die Wolfairt had op Jacob van Schoonhoven, zal diens vrouw jaarlijks aan Wolfairt 100 Hollandsche schilden betalen, telkens op Sint Bavo, totdat de schuld voldaan zal zijn, mits Wolfairt vóór het eind van het jaar bewijst hoeveel hij nog te vorderen heeft. Hiervan is een acte in dubbel opgemaakt, „deen uut den ander gesneden,” van welke acte aan ieder der partijen een exemplaar is uitgereikt.

797. (R.) fo. 204 vso. 1438, September 29. In het geschil tusschen de vrouwe van Beyeren en den heer van Oistervant zijn schriftelijk achtereenvolgens eisch, antwoord, repliek en dupliek bij den Raad ingediend. Bovendien heeft Daniel Jans van Matenese rekeningen aan den Raad overgeleverd. De partijen worden nu verzocht, om den 3den November wederom in den Haag te verschijnen, „om voirt in der sake te procederen.”

798. (R.) fo. 204 vso. 1438, September 10. Elisabeth van Gortlitz, paltsgravinne op den Rijn, hertoginne in Beieren en van Luxemburg, gravinne van Turijn, vrouwe van Voorne en van Arkel, maakt bekend, dat „onse lieve neve” de Hertog van Bourgondië een „dachvaert heeft doen maken” tusschen haar en heer Franck van Borssele, n.l. op St. Mattheusdag (21 Sept.) e.k. in den Haag, weshalve zij heeft aangewezen om haar aldaar te vertegenwoordigen eenige met name genoemde personen. Aan deze personen gaf zij volmacht, om de rekeningen af te hooren, die Frank van Borssele moet afleggen van de landen van Voorne en Arkel. en om met hem een overeenkomst te sluiten betreffende „onsen segel, juweelen ende cleynooden”, die hij van haar in bewaring heeft. Zij zal alles wat de lasthebbers in deze zaak doen, „van valoir ende van wairden houden, gelijc off Wý dat selve gedaen hadden.”

800. (R.) fo. 206 vso. 1438, October 8. Martin Pontkinton, uit Engeland, beklagt zich voor den Raad, dat hij geen afschrift van het vonnis kan krijgen, dat het gerecht van Middelburg gewezen had in een zaak van hem met zijn gezellen tegen Karel van Minne van Brugge, wegens leverantie van wijn. De Raad beveelt het gerecht van Middelburg aan Martin een afschrift op zijn kosten te geven.

801. (R.) fol 207 vso. (1438, October 14. De vrouwe van Bergen, weduwe van heer Floris van Haemstede, heeft geklaagd bij „mynen heere van Santes ende die andre van den Raide, gecommitteert ten saken der lande van Hollant ende van Zeelant” tegen Wolfairt van de Maelstede, Willem van den Stapel en diens broeder Wolfairt, en andere erfgenamen van Floris van Haemstede. Partijen zijn opgeroepen en verschenen voor den Raad en hebben zich „gesubmitteert ende overgegeven” op de wijze als volgt. Ieder heeft twee „keersluyden” gekozen. Worden deze vier het eens, dan zijn de partijen aan hun uitspraak gebonden, maar anders zullen de heer van Oistervant en de heer van Santes als overlieden met het meerendeel der scheidslieden beslissen. Het geschil betrof de huwelijks-voorwaarden en de erfenis van Floris van Haemstede. Maakt één van de partijen aanspraak op „enigen gelde, brieve, cleynoden, juweelen off anders, die hem vervreemdt waren,” dan zal degene, tegen wien de aanspraak gedaan wordt, den onschuldseed mogen doen („dairvoir sijn custinge mogen doen”) op de volgende wijze: Hij, die den kustingeed doen zal, kiest zes van zijn magen en de tegenpartij kiest zes andere magen van hem, die dien eed doen zal. Uit deze twaalf kiezen de arbiters („keersluyden”) en de overmannen er 5, die de „custinge” zullen doen op de in Zeeland gebruikelijke wijze („na den rechten ende costume van Zeelant, gelijc oft in openbair vierschare geschien soude”). Als een der partijen zich niet aan het bovenbepaalde zal houden, verbeurt ze 1000 Nobel, het eene derde ten behoeve van den Landsheer, het andere derde ten behoeve van de wederpartij, en het derde derdedeel ten behoeve van hen, die de Raad dan zal aanwijzen.

811. 1438, December 3. Arbitrale beslissing van eenige Raden en Leenmannen van de Grafelijkheid van Holland, in de zaak van Wolfairt van der Maelstede, optredende voor zijn vrouw, eener-, en Wolfairt van der Stapel, anderzijds.

Wolfairt van der Maelstede beweerde dat wijlen Florijs van Haemstede van de Grafelijkheid van Holland in leen hield als een onversterfelijk erfleen de heerlijkheid van Bergen, in Kennemerland, weshalve dit leen moest vererven op zijn (Wolfairt van der Maelstede's) vrouw, want zij is de oudste en de naaste van de zwaardzijde van Florijs van Haemstede, als zijnde zijn volle zuster.

Wolfairt van der Stapel voerde hiertegen aan, dat Florijs van Haemstede, zijn halfbroeder, de heerlijkheid van Bergen, die hij in erfleen hield, kocht eensdeels en anderdeels verwierf krachtens „ghiften van heren”, zoodat deze hem dus niet is aangekomen van zijn zwaardzijde, en dat, nu hij (Wolfairt van der Stapel) een broer is van moederskant van heer Florijs, hij recht heeft op dit leen.

Partijen hadden, met het oog op hun zwagerschap en ook om te vermijden de groote kosten, verbonden aan een geding voor het Leengerecht, besloten te vragen aan „den Rade mijns genadichs heeren, gestelt ter zaken van Hollant” en aan eenige Leenmannen van de Grafelijkheid, of zij in deze zaak een beslissing zouden willen geven „by hoirre conscientie ende na horen besten wetenscip.”

Raden en Leenmannen beslissen nu, met eenparigheid van stemmen, dat, aangezien dit leen is een onversterflijk erfleen, het moet komen op den oudsten en naasten van de zwaardzijde van Florijs van Haemstede. Naardien nu de vrouw van Wolffairt van der Maelsteden een volle zuster is van Florijs, zoo is zij gerechtigd dit leen te ontvangen en niet Wolffairt van der Stapel, die zijn halfbroer van moeders kant is.

fo. 217 vso. Roerende Wolffairt van der Maelstede ende Wolffairt van der Stapel.

Wolffairt van der Maelsteden seecht van sijns wijffs wegen: alsoe heer Florijs van Haemsteden, die God ghenadich sy, ten onversterflijken erfleen te houden plach van der Graeflicheyt van Hollant die heerlicheit van Bergen in Kennemerlant, in hogen ende in lagen, gelijk die brieve, die dairoff sijn, inhouden, dat diezelve heerlicheyt sculdich is te comen ende te erven up synen wive ende up nyemant anders, mits dat sijn wijf voirsz. is die outste ende die naiste van der zwairdtsyde van heren Florijs voirn. aftergebleven, te weten sijn volle suster van vader ende van moeder.

— Wolffairt van Stapel seecht: alsoe heer Florijs van Haemsteden, sijn broeder, die God genadich sy, die heerlicheyt van Bergen in Kennemerlant, die hy ten erfleen te houden plach, mit sinen gelde gecoft ende vercregen heeft eensdeels ende een deel by ghiften van heren, ende heren Florijs voirn. niet geerft noch an gecomen en sijn van sijnre swairtsyde, dat hy als een brueder van heren Florijs voirn. sculdich is te hebben die heerlicheyt van Bergen ende dat hij om der redene wil voirsz., mits dat hij een broeder was van heren Florijs voirn. van sijnre moeder wegen ende mede sijn erfnaem is, sculdich si dat voirsz. leen van Bergen te hebben voir sijnre suster, Wolffairts wijff van der Maelstede, want die man voir dat wijff behoirt te gaen in den leenrechte.

Ende, want Wolffairt ende Wolffairt voirn. malcander soe na belang sijn van zwagerscip, so en hebben sy niet willen van deser zake vervolgen op malcander mit den rechte, ende, oick om te scuwen den groten coste, die men dairom soude moeten doen in dat leenrechte te vervolgen, ende hebben dairom begeert an den Rade mijns genadichs heeren, gestelt ten zaken van Holland, ende andere leenmannen hier nae gescreven, dat sy him hierup een sententie geven wouden by hoirre consciencie, ende na horen besten wetenscip, gelijk off sy dit mit rechte wysen souden, hoe dit voirsz. leen sculdich wair te erven, want wes zy dairoff uitspraken, dair waren sy beyde in te vreden ende wouden him dair na rechten ende mede laten genuegen.

Hierup hebben him die Rade ende leenmannen mijns genadichs heeren samentlic beraden ende hebben eendrachtelic uitgesproken, dat dat voirsz. leen van Bergen nadien dattet een onversterflic erfleen is, sculdich is te comen opten outsten ende naesten van der swairtsyde van heren Florijs van Haemsteden voirsz. Ende alsoe Wolffairts wijff van der Maelsteden een volle suster is van heren Florijs voirsz. van vader ende van moeder, ende Wolffairt van Stapel niet dan een halfbroeder van heren Florijs voirn., van heren Florijs moeder hem angeboren, dat

Wolfairts wijff van der Maelsteden sculdich is te hebben die heerlicheyt van Bergen ende die te leen tontfangen, ende Wolfairt van Stapel niet.

Gewijst ende uutgesproken opten IIIden dach in Decembri anno XXXVIII.

Die heer van Wassenaer, die heer van IJselsteyn, heer Jan van Wassenaer, heer Florijs van Abele, heer Gillijs van Cralingen, Ghijsbrecht van Vianen, Willem, die Bastaert van Hollant, Goodscalc Oom, Jan van der Mye, meester Pieter van Beoistenzween, Jan Vos Hoochstratensz., Gerijt Potter.

812. (R.) fo. 218 vso. 1438, December 17. Kerkmeesters en Heilige Geestmeesters van Coudewerve hadden er over geklaagd bij den Raad, dat zij in lang geen betaling hadden gehad van „zeekere jairlicxen gelde ende renten,” die men hun schuldich is volgens hun registers, „die Olont Boudijnsz. in voirdeden tyden sculdich hadde geweest te laten doen uut een stucke lants, geheten Nelemede”. De wanbetaling sproot hieruit voort; dat die Olont balling was. De Raad heeft op deze klacht een onderzoek doen instellen. Op grond van dat onderzoek beslist de Raad dat de oude registers „van der kercken voirsz. van wairden sullen sijn” en dat de kerkmeesters en de H. G. meesters voortaan overeenkomstig die registers zullen betaald worden. Schepenen van Coudewerve zijn competent in rechtsgeschillen betreffende deze rente („welke jairlicxe renten die scepenen van Coudewerve dairup sullen mogen kennen ende wysen alse recht is, na den ondersoek, dat dairaff gedaen is”).

815. (R.) fo. 221. 1438, December 7 („up Onser Liever Vrouwen avont Concepcio”). De Raad had onlangs van wege den Landsheer naar Reimerswaal gezonden: Florijs van den Habel, mr. Pieter van Bostenzwene en Albrecht van Naildwijck. Deze deden een „verclaringe” betreffende de „scheydinge”, die „die heer van Santes mit anders den Raden mijns voirsz. genadichs heren, gecommittert ten saken van Hollant, gedaen” hadden tusschen Adryaen van Reymerswale, zijn broeders en onderzaten, eenerzijds, en „Gillis, den bastaert van Haemsteden”, van wege den dijkgraaf, anderzijds. De inhoud dier „scheydinge” was, dat Adriaen, voor zich, voor zijn broeders en voor al zijn onderzaten, zal betalen aan Gillis, ten behoeve van den dijkgraaf, vóór St. Jan Midzomer (24 Juni) e.k., „mit één schatte gelde, te weten van den XX miten van den gemete, van de V Engelsche van den gemete ende van den XXV ½ miten van den gemete”, zoowel van de erven, die hij en zijn onderzaten hebben in ambachten van andere heeren als ook in hun eigen ambacht. En voorts moeten ze betalen overeenkomstig den inhoud van die „verclaringe”, wat er nog te betalen is van „afterstalligen watergelde ende van anders, dat up Adriaen off die zijne overgelevert wesen mach”, van den tijd af, sinds wanneer heer Florijs van Haemstede, na den zoen, het dijkgraafschap in handen heeft gehad.

Nu was Gillis sedert dien voor den Raad gekomen met de mededeeling dat er nog iets haperde, n.l. 1°. ter zake van 78 gemeten, die te boek geteekend stonden op heer Clais Kerwink en die Adriaen niet voor zijn rekening zou willen nemen, 2°. ter zake van een verschil, dat Adriaen en hij (Gillis) hadden „in hoeren paymente.”

De Raad had Adriaen daarna ontboden en zoowel hem als Gillis „al in 't lange gehoirt” en toen „een verclaringe ende scheydinge hieraff gedaen” in dezer voege:

1°. Wat Adriaen, voor zich, zijn broeders en onderzaten, schuldig is aan Gillis wegens dijkage of watergeld of anders, overeenkomstig hun beider rekening, zal aan Gillis betaald worden vóór de „XII nachten van Kersavont”, de helft „in goeden gelde”, de helft „in lichten gelde.”

2°. Naardien Arent Schedenz., onderzaat van Adriaen van Reimerswale, zich er over beklaagde dat hij aan Gillis, basterd van Haemsteden, 6 schilden dijkagegeld of watergeld heeft moeten betalen van land, dat het zijne niet is, zoo beslist de Raad, dat Gillis vóór den sub 1°. vermelden termijn zal betalen aan Arent „van genoechs wegen” 3 schilden en „dairmede sullen sy onderlinge te vreden ende gescheyden wesen.”

3°. Met betrekking tot de 78 ½ gemeten is beslist, dat „Adriaen voirn. ten Heylige houden ende bekennen sal voir den Rade binnen der voirsz. tijt”, dat dit land niet is van hem of van zijn broers of zusters en dat hij niet verplicht is dit land te „vrien van eenigen oncoste, die dairup gecomen mach wezen.” Adriaen zal „offgaen ende quytselden alle eygendom, die hy off syne broedren ende sustren an desen lande hebben mochten, sonder him des meer te bewynden.”

4°. Adriaen en zijn broeders en onderzaten zullen hiermee van alle aanspraken van den dijkgraaf of diens stedehouder vrij zijn.

5°. Partijen wordt gelast zich aan deze „verclarynge ende uut-sprake” te houden, „up die pene van C ryders, tegen mynen genadigen heer te verburen.”

„Gedaen in den Hage voir den heer IJsselsteyn, heeren Florijs van den Abele, meyster Pieter van Bostezween, Jan van der Mye, up Onser Liever Vrouwenavont Concepcio int jair Ons Heren MCCCCXXXVIII.”

816. (R.) fo. 222. 1438, December 29. Adriaen van Reymerzwale is gekomen voor den Raad en heeft voor zich en zijn broeders en zusters „ofstal gedaen van den LXXVIII ½ gemet lants, voir in deze verclaringe geroert”. Op den eed, dien hij „minen genadigen here” gedaan heeft, heeft hij zich verplicht zich „des” niet meer te „bewinden.” Dit alles is geschied voor den heer van IJsselstein, meester Peter van Beoestenzwene, Goidscalck Oom en Jan van der Mye.
